

Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011-2013

Fremdriftsrapport 2011

DEPARTEMENTENE

**Kvinner, fred og sikkerhet:
Strategisk plan 2011-2013
Statusrapport 2011**

Innhold

Innledning	7
Prioritert område 1: fredsprosesser og fredsforhandlinger	11
Delmål 1.1: Flere kvinner deltar i norske og internasjonale delegasjoner til fredsforhandlinger og fredsprosesser	12
1.1.1 Påse at alle norske oppnevnte delegasjoner til fredsforhandlinger er i samsvar med likestillingsloven § 21.	12
1.1.2 Støtte opp om gjennomføringen av FNs strategi for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og øke antall kvinnelige fredsmeklere.	12
Delmål 1.2: Lokale kvinner deltar i fredsprosesser og fredsforhandlinger, eventuelt i parallelle prosesser, der Norge er involvert	14
1.2.1 Stille forventninger overfor partene om å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert.	14
1.2.2 Støtte parallell- og underprosesser til offisielle fredsforhandlinger, der kvinner spiller en sentral rolle.	14
1.2.3 Styrke samarbeidet med lokale aktører og kvinnenettverk i Sør gjennom kartleggingsprosjekter og bredere involvering av relevante norske utenriksstasjoner.	14
1.2.4 Støtte kompetansehevende tiltak som øker kvinners mulighet for deltakelse i fredsforhandlinger og -prosesser.	15
Delmål 1.3: Et styrket kjønnsperspektiv er integrert i fredsavtaler og fredsprosesser der Norge er involvert	18
1.3.1 Oppfordre partene i fredsprosesser der Norge er involvert, til å integrere et kjønnsperspektiv som ivaretar kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter i fredsavtaler.	18
1.3.2 Bidra til at tiltak for å bekjempe, forebygge og straffeforfølge seksualisert vold blir inkludert i fredsavtaler.	18
Prioritert område 2: internasjonale operasjoner	19
Delmål 2.1: Personell som deltar i internasjonale operasjoner der Norge er involvert, har kompetanse og kunnskap om SR 1325	19
2.1.1 Integrere SR 1325 i forsvarets utdanningssystemer.	19
2.1.2 Videreføre og kvalitetssikre SR 1325-opplæringen av norsk personell til internasjonale politioperasjoner.	20
2.1.3 Bidra til å videreutvikle et nordisk kompetansemiljø for en styrket implementering av SR 1325 i internasjonale operasjoner.	20
2.1.4 Støtte FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner i utviklingen av policydokumenter og treningsmateriell omkring SR 1325.	20

2.1.5	Implementere NATOs handlingsplan for SR 1325 og bidra til indikatorutvikling i NATO i samråd med FN.	21
2.1.6	Styrke dialogen med sentrale troppe- og politibidragstende land om beskyttelse av sivile, herunder mot seksualisert vold.	22
2.1.7	Støtte opplæringen av andre staters politibidrag til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom Training for Peace-programmet i Afrika.	22
Delmål 2.2: Kjønnsperspektiv er integrert i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale operasjoner		24
2.2.1	Sikre 1325-referanser i dokumenthierarkiet som regulerer norske styrkebidrag og inkludere kjønnskonskvensanalyser i operasjonsplanleggingen.	24
2.2.2	Tilpasse rutiner på taktisk nivå eller i prosjekter med sikte på å konsultere/engasjere lokale kvinner samt treffe tiltak for kvinners sikkerhetsbehov.	24
2.2.3	Videreutvikle et system av gender-rådgivere og gender focal points i styrkebidragene samt gender-rådgivere i staben hjemme.	25
2.2.4	Tilby og/eller etterspørre gender-rådgivere til NATO-operasjoner.	25
2.2.5	Etablere rutiner for rapporteringer på SR 1325 og evalueringer i etterkant av operasjoner ute.	25
2.2.6	Evaluere og forske på effekten av å anvende et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner, for å utvikle "best practices".	26
Delmål 2.3: Flere kvinner deltar i internasjonale operasjoner generelt, i operative stillinger og avdelinger spesielt		28
2.3.1	Styrke rekrutteringen av kvinner til militære operative avdelinger og styrkebidrag.	28
2.3.2	Rekruttere flere norske kvinner til internasjonale operasjoner, spesielt til lederstillinger i bl.a. FN og NATO.	28
2.3.3	Fremme rekruttering av flere kvinner i internasjonale operasjoner i FN og NATO.	29
2.3.4	Styrke rekrutteringen og opplæringen av afrikansk kvinnelig fredsbevarende personell gjennom Training for Peace-programmet (TfP).	30
Prioritert område 3: postkonflikt og fredsbygging		32
Delmål 3.1: Lokale kvinner deltar i beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging		32
3.1.1	Støtte og styrke rekrutteringstiltak for flere kvinner til Styrkebrønnen.	32
3.1.2	Støtte tiltak med sikte på å øke kvinners politiske deltakelse i postkonfliktsituasjoner.	33
3.1.3	Fremme og støtte arbeid for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingen av justissektor og i sikkerhetssektorreform.	38

3.1.4	Fremme kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen under Norges deltakelse i FNs fredsbyggingskommisjons organisasjonskomité.	42
3.1.5	Stille krav om et integrert kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingsfond som administreres av Verdensbanken og FN, og hvor Norge deltar i styret.	43
3.1.6	Styrke implementeringen av SR 1325 i humanitær innsats, i samarbeid med mottakere av humanitære midler, herunder støtte til gender-rådgivere i konkrete humanitære situasjoner.	45
3.1.7	Bidra til å styrke integreringen av SR 1325 i prosesser som omhandler nedrustning av og kontroll med konvensjonelle våpen, inkludert i forhold til rydding av eksplosiver og bistand til ofre.	46
Delmål 3.2: Hensyn til kvinners rettigheter og behov i sikkerhetssektorreform er styrket		48
3.2.1	Styrke opplæring om SR 1325 for Styrkebrønnens personell (kvinner, menn).	48
3.2.2	Tilby personell med spesifikk kjønnskompetanse til postkonfliktområder for å drive opplæring av dommere, påtalemyndigheter, advokater, politi, forsvar og fengselsmyndigheter.	48
3.2.3	Bidra med norsk politipersonell med 1325-kompetanse til internasjonale operasjoner i postkonfliktsituasjoner.	49
3.2.4	Bidra til kompetansebygging innen sikkerhetssektoren og institusjonsutvikling av sentrale sikkerhetsinstitusjoner i Sør.	49
Prioritert område 4: seksualisert vold i konflikt		51
Delmål 4.1: Tiltak er iverksatt for å forebygge og beskytte mot seksualisert vold i land og områder der Norge er involvert		52
4.1.1	Utvikle retningslinjer for militære styrkebidrag om hvordan møte seksualisert vold i konflikt.	52
4.1.2	Styrke opplæringen innen seksualisert vold i konflikt for norsk politipersonell som deltar i internasjonale operasjoner.	52
4.1.3	Støtte forskning om trender og årsaker til seksualisert vold i konflikt og konsekvensene for politikktutforming på området.	52
4.1.4	Integrere arbeidet mot seksualisert vold i konflikt i gjenoppbygging av justissektorer i relevante land/områder.	54
4.1.5	Bidra med norske sivile observatører og rådgivere med spesialkunnskap om seksualisert vold i konflikt til FNs fredsbevarende operasjoner.	55
4.1.6	Øke samarbeidet med sentrale troppe- og politibidragstende land for å styrke evnen til å forebygge seksualisert vold i konflikt.	56
4.1.7	Søke økt dialog og samarbeid med nasjonale og regionale ledere i områder med utbredt konfliktrelatert seksualisert vold.	57
4.1.8	Støtte holdningskampanjer rettet mot menn for å forebygge seksualisert vold.	58

Delmål 4.2: Ofre for seksualisert vold i konflikt får tilbud om rehabilitering i områder der Norge er involvert	59
4.2.1 Støtte og igangsette tiltak som tilbyr ofre for seksualisert vold i konflikt juridisk og praktisk oppfølging.	59
4.2.2 Støtte tiltak som bidrar med sosioøkonomisk rehabilitering.	60
4.2.3 Støtte utbyggingen av psykososiale og medisinske tilbud samt støtte til opplæring av helsepersonell.	61
4.2.4 Fremme helsetilbud til overlevende av seksualisert vold i globale ordninger innen helse.	63
Delmål 4.3: Overgripere blir straffeforfulgt og dømt nasjonalt, eventuelt internasjonalt, i land og områder der Norge er involvert	64
4.3.1 Støtte til utvikling av eksisterende lovverk og justissektors kapasitet til å behandle og følge opp tilfeller av seksualisert vold.	64
4.3.2 Støtte til prosjekter mot straffefrihet, herunder opprettelse og drift av advokatkontor, mobile domstoler og egne enheter for kvinner ved politistasjoner.	65
4.3.3 Støtte informasjonskampanjer om eksisterende lovverk mot seksualisert vold, lokale organisasjoner og aktører som arbeider for lovendringer og justishjelp for overlevende.	65
4.3.4 Oppfordre til at seksualisert vold ekskluderes fra amnestiordninger, og at straffeforfølgelse av overgripere omtales spesielt i fredsavtaler der Norge er involvert.	65
4.3.5 Støtte kunnskapsutviklingen om bruk av tematisk tiltale i internasjonale domstoler for at seksualisert vold gis prioritet.	66
4.3.6 Støtte FNs overvåknings- og rapporteringsmekanismer, inkludert listeføring av parter som begår seksuelle overgrep i konflikt.	66
Prioritert område 5: rapportering og ansvarliggjøring	68
Delmål 5.1: Styrket rapportering i departementene, hos underliggende etater og blant aktører som mottar SR 1325-støtte fra regjeringen	68
5.1.1 Videreutvikle indikatorene i tiltakspakken samt kartlegge datakilder for de involverte departementenes innhenting av informasjon.	68
5.1.2 Videreutvikle og systematisere kvalitativ og kvantitativ rapportering om SR 1325 i militær sammenheng.	69
5.1.3 Utarbeide rapporteringer om SR 1325 fra involverte departementer og underliggende etater.	69
5.1.4 Rapportere på norsk implementering av SR 1325 i de periodiske rapportene til CEDAW	69
5.1.5 Stille krav om at prosjekter som mottar norsk støtte fra relevante budsjettposter skal ha et integrert kjønnsperspektiv og rapportere på dette.	69
Delmål 5.2: Samarbeid på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner er etablert og koordinert	70

5.2.1	Videreføre samarbeidsorganet for 1325 bestående av aktører fra myndigheter, sivilt samfunn, forskere og ressurspersoner.	70
5.2.2	Fortsette og videreføre arbeidet i den interdepartementale arbeidsgruppen.	70
5.2.3	Utnevne ansvarlige saksbehandlere for SR 1325 i alle ansvarlige departementer.	70
5.2.4	Dele erfaringer mellom de norske utenriksstasjonene og hjemmeapparatet.	71

Innledning

Regjeringens handlingsplan for gjennomføring av FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1325 (2000) fra 2006 ble i januar 2011 oppdatert og styrket gjennom lanseringen av *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011-2013*. Sikkerhetsrådet har vedtatt fire nye resolusjoner om kvinner, fred og sikkerhet (SR 1820, 1888, 1889 og 1960), og det norske rammeverket var modent for oppdatering. I tillegg er det behov for en konkretisering av handlingsplanen for å styrke rapporteringen og etterprøvbareheten i den norske gjennomføringen.

Å styrke kvinners deltakelse i all innsats knyttet til fred og sikkerhet er hovedmålet for Norges gjennomføring av SR 1325 og de tilhørende resolusjonene. For å få til dette må kjønnspektivet være integrert i all utforming og gjennomføring av norsk politikk på dette området. Beskyttelse av kvinner i konflikt- og postkonfliktsituasjoner er en annen sentral prioritering for Norges innsats, med særlig vekt på å bidra til å forebygge og beskytte mot seksualisert vold. Dette inkluderer innsats for å straffeforfølge overgripere og styrke tilbudet til overlevende.

Norge jobber for å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet på flere arenaer. Dette inkluderer bilateralt samarbeid, internasjonale operasjoner, fredsprosesser og fredsforhandlinger, samarbeid gjennom FN-systemet og andre multilaterale fora, påvirkning av holdninger og normutvikling, og støtte til konkrete prosjekter som bygger opp under målsettingene i den strategiske planen. Det siste punktet utgjør størsteparten av denne aktivitetsrapporten.

Norges samarbeid med andre stater skjer ofte i tandem med FN-systemet. Et viktig område i det bilaterale samarbeidet er utviklingen av nasjonale handlingsplaner for gjennomføringen av SR 1325 og tilhørende resolusjoner. Norge har eller har hatt et slikt samarbeid med blant annet USA, Nepal, Indonesia og Filippinene. Norge og de andre nordiske landene er viktige samarbeidspartnere for Afghanistan i arbeidet med å utvikle en slik nasjonal handlingsplan. Norge støtter også lokale og regionale organisasjoner som bistår stater i utviklingen og gjennomføringen av slike planer.

Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet er høyt prioritert i norsk innsats multilateralt. Dette inkluderer FN, NATO og Verdensbanken og til dels Den afrikanske union (AU) og Den europeiske union (EU). Norge har sivilt og militært personell samt politipersonell i en rekke internasjonale operasjoner. Flere av disse har gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet som sin hovedoppgave. Norge jobber blant annet for å integrere denne agendaen i den NATO-ledede ISAF-operasjonen (*International Security Assistance Force*) i Afghanistan.

Norge bidrar til flere internasjonale kampanjer for å øke bevisstheten om resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og bidra til at de blir gjennomført. Ett eksempel er *Nobel Women's Initiatives* nye kampanje mot bruken av voldtekt som våpen i krig. Et annet er støtten til utviklingen og distribusjonen av Abigail Disneys dokumentarserie *Women, War and Peace*. Disse filmene forteller om kvinners rolle i

og erfaringer fra konfliktene i Afghanistan, Colombia, Liberia og Bosnia. Distribusjonen retter seg inn mot både mennesker i konfliktområder og internasjonale beslutningstakere. Norge støtter også *Stop Rape Now*, FN-systemets kampanje mot seksualisert vold i konflikt.

Sist, men ikke minst er Norge en betydelig bidragsyter til organisasjoner og sivilt samfunn som jobber for å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet på bakken i konflikt- og postkonfliktland. Det er vanskelig å spore alle pengene Norge bevilger til denne innsatsen, da mye av innsatsen inngår som en del av et større arbeid. Vi får en indikasjon på den norske støtten ved å hente fram tall på bilateral bistand til prosjekter i konflikt- og postkonfliktland som har likestilling som hovedmål eller delmål. Denne bistanden utgjorde i overkant av 2 milliarder kroner (2 053 645 000) i 2010. Av disse hadde rundt 360 millioner kroner kvinner og likestilling som hovedmål, og 1,7 milliarder hadde kvinner og likestilling som delmål. I tillegg har Norge i 2011 gitt 82,5 millioner kroner i kjernebidrag til UN Women, som har SR 1325 som et av sine hovedsatsningsområder. *UN Action for Sexual Violence in Conflict* (UN Action) får 6 millioner kroner i kjernebidrag i 2011. Dette er et nettverk som samler 13 FN-organisasjoner for å bedre koordineringen og styrke FN's innsats mot seksualisert vold i konflikt. Norge bidrar også med egne kjernebidrag til medlemsorganisasjonene i UN Action, der deler av bidragene går til 1325-relaterte prosjekter. Dette inkluderer blant annet 450 millioner kroner i årlig kjernestøtte til FN's barnefond (UNICEF) i 2010 og 2011. Ordningen med å øremerke til sammen 140 millioner kroner til 1325-tiltak over henholdsvis freds- og forsoningsbudsjettet og humanitærbudsjettet er videreført.

Denne rapporten er et forsøk på å gi et mest mulig dekkende bilde av regjeringens innsats for å følge opp SR 1325 og de øvrige resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i 2011. Den vil også avsløre skjevheter og mangler i den norske innsatsen som vil ha betydning for det videre arbeidet. Den strategiske planen ble lagt frem i januar 2011, og resultatene som er oppnådd på denne tiden vil derfor fortsatt være begrenset. Det er derfor forsøkt å gi en konkret oversikt over de aktivitetene Norge har støttet, gjennomført eller satt i gang i år. Rapporten er bygget opp rundt de fem prioriterte områdene som presenteres i den strategiske planen: 1) fredsprosesser og fredsforhandlinger, 2) internasjonale operasjoner, 3) postkonflikt og fredsbygging, 4) seksualisert vold i konflikt, og 5) rapportering og ansvarliggjøring. Hvert av disse prioriterte områdene er delt inn i en rekke delmål, som så er delt inn i aktiviteter. Under hver av disse aktivitetene legges årets aktiviteter frem i korte trekk, med gjennomføringspartner og støttebeløp der det er relevant. Hvert kapittel har også tekstbokser om de ulike fokuslandene som blir trukket frem i *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011-2013*. Disse landboksene forteller kort om den politiske konteksten for det norske arbeidet på dette området og gir et inntrykk av de større linjene for den norske innsatsen.

Rapporten viser tydelig at Norge er en forkjemper for kvinner, fred og sikkerhet internasjonalt, både overfor FN og NATO og i forholdet til andre stater. Den viser også at Norge er en betydelig bidragsyter til organisasjoner og andre som jobber med å

gjennomføre disse resolusjonene på bakken. Dette gjelder særlig partnere som arbeider for å øke kvinners politiske deltakelse og innflytelse, eller som jobber mot seksualisert vold og for å gi bistand til overlevende. Arbeidet med å sikre et gjennomgående kjønnsperspektiv i all innsats knyttet opp mot fred og sikkerhet er godt i gang, men utfordringer gjenstår, både nasjonalt og internasjonalt. Det er også flere områder der den norske innsatsen ikke har vært tilstrekkelig. Dette inkluderer arbeidet med å øke kvinners deltakelse og styrke kjønnsperspektivet i fredsmekling og fredsprosesser, alliansebygging med utradisjonelle partnere blant FNs medlemsland, og å inkludere menn i arbeidet med å fremme kvinners rettigheter. Det er dessuten en utfordring å rekruttere flere kvinner til norske bidrag til internasjonale operasjoner.

Disse utfordringene speiles i de politiske prioriteringene for 2012. Særlig viktig er det å sørge for at resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet ikke forblir en sideaktivitet, men heller er en integrert del av kjerneaktiviteten og en naturlig prioritering når kriser oppstår. I året som kommer vil arbeidet med å styrke kjønnsperspektivet og kvinners deltakelse i fredsmekling samt lokale kvinners deltakelse i fredsprosesser prioriteres særlig høyt. Å bygge allianser med land i sør og inkludere menn i dette arbeidet er også helt nødvendig for å oppnå økt gjennomslagskraft. Arbeidet mot seksualisert vold vil fortsatt være en hovedprioritet. På forsvarssiden vil gjennomføringen av disse resolusjonene i internasjonale operasjoner og styrking av kompetansemiljøene bli prioritert i 2012. I politiets internasjonale arbeid vil det fortsatt arbeides med å sikre at opplæringen før utenlandsoppdrag omsettes i praksis i felt. Både politiet og Forsvaret viderefører også arbeidet med å rekruttere og beholde flere kvinner, særlig i operative stillinger.

Norge vil fortsette den brede og langsiktige satsningen på kvinner, fred og sikkerhet i 2012. Det er samtidig viktig å ha en fleksibel tilnærming slik at man er i stand til å fremme denne agendaen i pågående prosesser og når kriser oppstår. Et eksempel er den arabiske våren, der Norge har vært en svært tydelig pådriver for kvinners deltakelse. Norge har også vært raskt ute med støtte til prosjekter i regi av FN og sivilsamfunnet som skal bidra til å styrke kvinners deltakelse og sikre at et kjønnsperspektiv blir integrert i de pågående politiske prosessene.

Politisk påvirkningsarbeid i FN-systemet

Norge er kjent som en av de fremste forkjemperne for kvinner, fred og sikkerhet i FN-systemet.

Ved Norges FN-delegasjon i New York er saksområdet kvinner, fred og sikkerhet et gjennomgående høyt prioritert tema som gir Norge en gjenkjennelig profil. Delegasjonen er en synlig og konsekvent pådriver i FNs generalforsamling og overfor Sikkerhetsrådet. Blant annet var Norge en aktiv støttespiller da Portugal fremmet tekst om kvinners deltakelse og beskyttelse i Sikkerhetsrådets mandat til FN-operasjonen i Libya. Delegasjonen har også en positiv og pågående dialog med FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner (DPKO), FNs politiske avdeling (DPA) og UN Women på dette området.

SR 1325 og de tilhørende resolusjonene er alltid høyt prioritert når Norge holder innlegg knyttet til fred og sikkerhet i FNs generalforsamling og Sikkerhetsrådet. Under debatten om sivile kapasiteter i FNs generalforsamling i april 2011 slo Norge for eksempel fast at nasjonalt eierskap også forutsetter kvinners deltakelse, og at kvinners behov og bidrag må prioriteres i FNs arbeid på dette området.

Viktigheten av at dette gjennomføres i praksis i FNs fredsoperasjoner, var et sentralt poeng i Norges innlegg i debatten om fredsoperasjoner i FNs generalforsamlings 4. komité i oktober 2011. Norge framhevet at gjennomføringen av et kjønnsperspektiv i alle FNs fredsbevarende aktiviteter er et lederansvar. FN har nå det politiske rammeverket på plass, og fokuset må derfor være på å gjennomføre planene og strategiene. Operasjonsledelsen i felt har et særlig ansvar for å prioritere dette. Kvinners deltakelse ble også trukket frem i den første delen av Norges hovedinnlegg i FNs generalforsamling i september 2011, der den arabiske våren og FNs fredsinnsetts var tema. Norge argumenterte for at kvinners politiske og økonomiske deltakelse og innflytelse er helt sentralt for å oppnå økonomisk vekst. Temaet var blant de aller mest framtrepende elementene i statsministerens innlegg under høynivåmøtet om Libya i september 2011, der Norge slo fast at et åpent og inkluderende demokrati forutsetter kvinners deltakelse.

Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet har også vært en av hovedprioriteringene for Norges arbeid i Menneskerettighetsrådet, der Norge er medlem i perioden 2009 til 2012. Den norske FN-delegasjonen i Genève jobber blant annet for å få inn tekst om kvinner, fred og sikkerhet i relevante resolusjonstekster som vedtas i rådet. Norge holder også tematiske innlegg om kvinners rettigheter og deltakelse i MR-rådet. Under den interaktive dialogen med FNs høykommissær under marssesjonen i år understreket Norge behovet for å beskytte kvinner mot seksualisert vold i konfliktsituasjoner. Menneskerettighetsrådets universelle periodiske gjennomgang (UPR-prosessen) gir muligheter til å ta opp utfordringer knyttet til gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet på landnivå. Norge har i den første runden av UPR-prosessen valgt kvinners rettigheter og likestilling som et av fire prioriterte temaer, og temaet vil også ha vår oppmerksomhet i neste runde, som starter i 2012.

De norske FN-delegasjonene i Genève og New York samarbeider tett med sivilt samfunn og internasjonale organisasjoner som arbeider spesielt med oppfølgingen av disse resolusjonene. Norge anses i de fleste sammenhenger som en viktig dialogpartner og alliert i arbeidet med å fremme kvinner, fred og sikkerhet.

Prioritert område 1: fredsprosesser og fredsforhandlinger

Norges innsats for å følge opp resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i fredsprosesser og fredsforhandlinger fokuserer på tre hovedområder: å få flere kvinner med i forhandlingsdelegasjoner, å sikre at lokale kvinner er representert og konsultert, og å arbeide for et integrert kjønnsperspektiv i prosesser der Norge er involvert. Dette gjøres både direkte gjennom politisk påvirkning bilateralt og gjennom støtte til FN-systemet, norske institusjoner og lokale og regionale aktører. Norge følger også opp resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet gjennom direkte og praktisk samarbeid med partene i de fredsprosessene vi er involvert i. Dette gjelder både i prosesser der vi har en offisiell og offentlig rolle som tredjeparts tilrettelegger som på Filippinene, og i såkalt stille prosesser – ukjente for offentligheten – der vi på mer indirekte og uformelle måter arbeider for å integrere kjønnsperspektivet gjennom å gjøre partene oppmerksomme på hvor viktig det er å inkludere kvinner i delegasjonene.

Norge støtter en rekke grasrotorganisasjoner i land i konflikt for å støtte opp om kvinners fredsbyggende innsats. Blant landene og regionene vi har prioritert i 2011, er Latin-Amerika, med vekt på Colombia og Guatemala, Afrika sør for Sahara, Midtøsten og Nord-Afrika, Filippinene og Nepal. En viktig utfordring i 2012 blir å øke andelen lokale partnere for å styrke gjennomslagskraften på bakken, spesielt i områder der Norge er involvert. Her vil man i større grad søke å engasjere de norske ambassadene i konfliktområder og oppfordre til tettere samarbeid med organisasjoner og aktører som kan bidra til å sette kjønnsperspektivet på dagsordenen.

Norge støtter også flere aktører i sivil samfunn som arbeider opp mot FN-systemet og de diplomatiske miljøene i New York og Genève. Et eksempel på slik støtte er Norges bidrag til *Women's International League for Peace and Freedom* (WILPF). Organisasjonen jobber blant annet med å bygge opp lokale organisasjoners kapasitet til å delta i utviklingen av kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen og styrke det internasjonale samfunns oppfølging av SR 1325. Norge bidrar med 1,75 millioner kroner til WILPFs arbeid i 2011.

I tillegg til støtten som gis direkte til kvinners fredsbyggende arbeid, stilles det krav om at kjønnsdimensjonen er integrert i alle prosjekter som støttes over freds- og forsoningsbevilgningen. De norske ambassadene finansierer i tillegg en rekke prosjekter med fokus på kvinner, fred og sikkerhet over andre budsjetter, blant annet i Afghanistan og Midtøsten. Det er et mål for 2012 at denne andelen økes.

Delmål 1.1: Flere kvinner deltar i norske og internasjonale delegasjoner til fredsforhandlinger og fredsprosesser

Aktiviteter:

1.1.1 Påse at alle norske oppnevnte delegasjoner til fredsforhandlinger er i samsvar med likestillingsloven § 21.

Ansvarlig: UD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Utenriksdepartementet har et bevisst forhold til å inkludere kvinner i egne delegasjoner i fredsforhandlinger. Både i den pågående fredsprosessen i Filippinene og i den nå avsluttede prosessen på Sri Lanka stilte Norge med kvinner i sine delegasjoner. Dette er også tilfellet i fredsprosesser som ikke er offentlig kjent, såkalt stille prosesser. Siden norske delegasjoner generelt er svært små og personell med riktig erfaring og kompetanse når det gjelder for eksempel språk, er begrenset, er det ikke alltid mulig å oppnå ønsket kjønnsbalanse i delegasjonene. Å sørge for at man har personer av begge kjønn med riktig kompetanse tilgjengelig, vil derfor være en viktig prioritering fremover.

1.1.2 Støtte opp om gjennomføringen av FNs strategi for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og øke antall kvinnelige fredsmeklere.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011)

Status:

Til tross for sterkt fokus og engasjement for å styrke kvinners deltakelse i fredsprosesser har resultatene latt vente på seg, også i FN-systemet. Dette gjelder arbeidet både med å øke antallet kvinnelige meklere og med å sikre lokale kvinners deltakelse og innflytelse i fredsprosesser.

FNs politiske avdeling (*Department of Political Affairs*, DPA) har en sentral rolle i å sikre at det rekrutteres kvinner, og at kjønnsperspektivet blir integrert i fredsforhandlinger. Norge støtter derfor DPA og UN Womens treårige *Gender and Mediation*-strategi med 600 000 kroner over tre år, etter å ha støttet startfasen av strategiutviklingen med 5,8 millioner kroner i 2010. Målet for strategien er å bidra til økt tilgjengelighet og kvalitet på kvinnelige meklere og å styrke kunnskapen om likestillingsspørsmål i fredsprosesser og postkonfliktsituasjoner.

Norge støtter også DPAs første flerårige appell for 2011-13 på med 6 millioner kroner og har lagt vekt på at vi forventer å se en sterkere integrering av kjønnsperspektivet i neste års appell. I tillegg ber Norge om at alle prosjekter, også de som har fokus på kvinner og likestilling, inkluderes i appellen. Norge har kommunisert lignende forventninger når det gjelder DPAs *Mediation Support Unit* (MSU) som Norge støtter med 11 millioner kroner i 2011, inkludert støtte til *Standby Team of Mediation Experts*, administrert av Flyktningshjelpen. Denne beredskapsgruppen har nå fått en gender-rådgiver, og 35 prosent av ekspertene er kvinner. Det er et mål at de kvinnelige ekspertene i større grad blir benyttet i felt. Norge sekonderer fem av ekspertene, hvorav én er kvinne. Flyktningshjelpen og Utenriksdepartementet er også i dialog med DPA om initiativ til tiltak for kompetanseheving hos kvinnelige kandidater til laget, blant annet gjennom opplæring på arbeidsplassen.

Filippinene

Norge fungerer som offisiell tilrettelegger i fredsprosessen på Filippinene mellom filippinske myndigheter og kommunistbevegelsen ved NDFP. Det er en målsetting for Norge å sikre økt representasjon av kvinner i forhandlingsdelegasjoner og i andre aktiviteter i forbindelse med prosessen. Dette har også vært en prioritet for de filippinske forhandlingspartnerne. Selv om det er det langt frem til full likestilling og ikke minst like muligheter for kvinner og menn, er kvinners posisjon sterkere på Filippinene enn i mange andre land i regionen, og landet er en regional pådriver når det gjelder likestilling og kjønnsperspektiv. Dette reflekteres i det nasjonale lovverket, for eksempel i landets *Magna Carta of Women* fra 2009. Filippinenes regjering har sterke kvinnelige medlemmer, som justis- og fredsministeren. Også i samfunnet for øvrig er det kvinner i fremtredende posisjoner. Presidentens rådgivende organ for fredsprosessene ledes av en kvinne, og regjeringens fredspanel består av like mange kvinner som menn.

Som tilrettelegger i fredsprosessen har Norge gode erfaringer med sterk deltakelse fra kvinner i grasrotbevegelser, som støtter opp om fredsprosessene. Den norske ambassaden spiller en viktig rolle som samarbeidspartner for disse organisasjonene gjennom å inspirere, informere om SR 1325, bidra til nettverksbygging og finne muligheter for politisk påvirkning. Norge bidrar også med finansiell støtte til flere organisasjoner.

Et eksempel på samarbeidet med sivilsamfunnet er paraplyorganisasjonen *Mindanao Peoples Caucus* (MPC), som forteller at de, etter inspirasjon fra det norske tilretteleggersteamet i fredsprosessen, har hatt kvinner, fred og sikkerhet som et hovedfokus for sitt arbeid på Mindanao, der kvinnelige internt fordrevne har vært særlig utsatt for overgrep. Som deltaker i *Civilian Protection Component* (CPC), som er en del av overvåkingsmekanismen for våpenhvilen mellom Moro-islamistene og filippinske myndigheter, har MPC jobbet med å integrere SR 1325 og 1820 i CPCs mandat. Ifølge MPC er dette det første mandatet av sitt slag som eksplisitt nevner SR 1325 og 1820.

Globalt sett er det sjelden at kvinner er sentrale i fredsprosesser. Fredsprosessen på Filippinene er et eksempel på at partene i forhandlingene, internasjonale tilretteleggere og lokale sivilsamfunnsaktører går sammen for å sikre en inkluderende prosess og ivareta et kjønnsperspektiv.

Delmål 1.2: Lokale kvinner deltar i fredsprosesser og fredsforhandlinger, eventuelt i parallelle prosesser, der Norge er involvert

Aktiviteter:

1.2.1 Stille forventninger overfor partene om å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge oppfordrer alltid partene til å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert, men dette blir ikke alltid tatt til følge.

1.2.2 Støtte parallell- og underprosesser til offisielle fredsforhandlinger, der kvinner spiller en sentral rolle.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge oppfordrer alltid partene i fredsprosesser der vi er involvert, til å inkludere kvinner i sine delegasjoner.

1.2.3 Styrke samarbeidet med lokale aktører og kvinnenettverk i Sør gjennom kartleggingsprosjekter og bredere involvering av relevante norske utenriksstasjoner.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Flere av de norske ambassadene jobber tett med lokale kvinneorganisasjoner og -nettverk. Et eksempel er Norges ambassade i Kathmandus samarbeid med og støtte til SANKALPA (tidligere WAPPDCA), som består av 11 kvinnenettverk som bidrar til gjennomføringen av Nepals nasjonale handlingsplan for 1325 og 1820. Nettverket støttes med 12,3 millioner kroner fra 2011 til 2013. Ambassaden i Kathmandu har også inngått et nytt samarbeid med *Inter Party Women's Alliance*. Denne alliansen består av kvinnelige ledere i 15 ulike politiske partier og har som et av sine hovedmål å få flere kvinner involvert og representert i forhandlinger og sentrale politiske prosesser for fredsbygging i landet. Alliansen støttes med 4 millioner kroner fra 2011-2013.

Et annet eksempel er Norges ambassade i Kabuls arbeid med afghanske kvinneorganisasjoner og kvinnelige parlamentarikere opp mot Bonn II-konferansen i desember 2011. Konferansen fortsatte planleggingen av overføringen av ansvaret for sikkerhetssituasjonen i Afghanistan til nasjonale myndigheter og det internasjonale nærværet i landet etter 2014. Det ble også gjort opp status for den pågående forsoningsprosessen. Ambassaden har sammen med de andre nordiske ambassadene arbeidet aktivt for å støtte afghanske kvinnenettverks mobilisering i forkant av Bonn II.

Dette inkluderer støtte til den lokale paraplyorganisasjonen *Afghan Women's Network* (AWN) gjennom UN Women i Afghanistan. De nordiske ambassadene har blant annet arrangert flere sammenkomster mellom kvinnelige parlamentarikere, kvinnelige medlemmer av Fredsrådet og representanter fra sivilsamfunnet for å legge til rette for at man finner et enhetlig politisk budskap som man kan presentere i Bonn. De nordiske landene presser videre på for at disse perspektivene skal bli hørt i forberedelsene til konferansen. Kvinners deltakelse i den fremtidige prosessen stod sentralt også i Norges budskap under konferansen.

1.2.4 Støtte kompetansehevende tiltak som øker kvinners mulighet for deltakelse i fredsforhandlinger og -prosesser.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge støtter kompetansehevende tiltak både gjennom partnerorganisasjoner og arrangementer som Utenriksdepartementet er med på å få i stand. Norge har også finansiert et colombiansk kvinnenettverks besøk til Filippinene for å lære av landets arbeid med å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i fredsprosesser. Det colombianske kvinnenettverket møtte blant annet kvinnelige fredsmeklere fra filippinske myndigheter, representanter fra sivilsamfunnet, politiet og militæret. På vei tilbake til Colombia deltok kvinnenettverket på en workshop om konflikten i Colombia med representanter fra europeiske frivillige organisasjoner og Utenriksdepartementet.

Oslo Forum

Oslo Forum arrangeres av Utenriksdepartementet og *Centre for Humanitarian Dialogue* hvert år og samler fredsmeklere fra hele verden for å utveksle erfaringer og ideer. Kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen var i år integrert i hele forumet, og det ble arrangert en egen sesjon om kvinners deltakelse i fredsprosesser. Kvinner utgjorde rundt 30 prosent av deltakerne. Arrangementet i Oslo ble fulgt opp med *African Mediators' Retreat* på Zanzibar i november 2011. Somalia, Libya og Sudan var blant fredsprosessene som ble diskutert, og kvinners deltakelse og behov var lagt opp som et gjennomgående tema i diskusjonene.

Institute for Inclusive Security (IIS)

IIS' arbeid for kvinners deltakelse i fredsprosessen mellom Nord-Sudan og Sør-Sudan støttes med 3,7 millioner kroner i 2011. Dette arbeidet skjer i tett samarbeid med *The Coalition of Women Leaders in Sudan*, som IIS har samarbeidet med siden 2006. Målet for dette samarbeidet er 1) å fremme kvinners deltakelse i den pågående fredsprosessen, 2) å styrke nettverkene og kompetansen innenfor politisk påvirkningsarbeid blant kvinnelige ledere, 3) å bygge tillit mellom kvinner fra nord og sør, på tvers av religiøs og etnisk tilknytning, og 4) å synliggjøre kvinners bidrag til

fredsprosessen og viktigheten av at kvinner deltar. Prosjektet ble startet i 2011 og vil bli avsluttet i 2012.

Femmes Africa Solidarité (FAS)

FAS har utviklet et kurstilbud innenfor kjønn og konflikt med støtte fra Norge. Målet for kurstilbudet er å bidra til kapasitetsbygging innenfor kjønnssensitiv konfliktforebygging og fredsbygging. Kurset gjennomføres i samarbeid med *Université Cheikh Anta Diop* (UCAD). Det går over en uke og inkluderer 30 deltagere fra afrikanske land. Prosjektet er støttet med 500 000 kroner i 2011.

Sulong CARHRIHL

Sulong CARHRIHL var aktivt involvert i arbeidet med å utvikle Filippinenes nasjonale handlingsplan for SR 1325. Norge støtter deres prosjekt for å overvåke og evaluere gjennomføringen av handlingsplanen med 300 000 kroner i 2011. Prosjektet fokuserer blant annet på å styrke *WE Act 1325*, som er et nasjonalt nettverk av kvinneorganisasjoner, andre sivilsamfunnsaktører og institusjoner som arbeider for å fremme kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen. Sulong CARHRIHL skal også kartlegge hindringer for videre gjennomføring av handlingsplanen og drive politisk påvirkningsarbeid overfor nasjonale myndigheter samt øke bevisstheten om resolusjonene og den nasjonale handlingsplanen i befolkningen forøvrig.

Isis Women's International Cross Cultural Exchange (Isis-WICCE)

For andre år på rad støtter Norge et grasrotarrangement i regi av Isis-WICCE i Uganda. Arrangementet er et åpent møte der lokale kvinneorganisasjoner og -aktivister møter representanter fra blant annet lokale og nasjonale myndigheter, utviklingsorganisasjoner og diplomater fra giverland for å spille inn sine erfaringer og behov i den pågående prosessen med å gjennomføre kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen i landet. Organisasjonen vil også jobbe for å holde relevante myndigheter ansvarlige for gjennomføringen av anbefalingene og løftene som ble gitt under fjorårets arrangement. Organisasjonen vil dessuten fortsette med lederopplæring og andre kompetansehevingstiltak blant deltakerne. Isis-WICCE blir støttet med 400 000 kroner i 2011.

Sudan

Norge har i mange år hatt et av sine mest omfattende og tydelige fredsengasjementer i Sudan. Det ble i januar i år avholdt folkeavstemning om en deling av landet etter årtier med borgerkrig. Resultatet var et overveldende flertall for deling, og Sør-Sudan ble erklært selvstendig 9. juli i år. Kvinner har i liten grad deltatt i fredsforhandlingene mellom nord og sør etter inngåelsen av fredsavtalen i 2005. Også i Doha-prosessen for en løsning på Darfur-konflikten har det vært få kvinner med. Til tross for fredsavtalen og delingen av Sudan gjenstår det fortsatt en rekke uavklarte spørsmål. Dette innebærer at fredsforhandlingene fremdeles ikke er sluttført.

Norge samarbeider med flere nasjonale og internasjonale sivilsamfunnsaktører for å styrke kvinners politiske deltakelse og innflytelse i fredsprosessen og i statsbyggingen. Norge jobber for at kjønnsperspektivet skal integreres i den kommende økonomiske konferansen for Nord-Sudan, der Norge er en av medarrangørene. Ambassaden i Khartoum samarbeider med Ahfad-universitetet om å utarbeide et konseptdokument som skal sikre at likestillingsperspektivet vil inngå som et vesentlig element i konferansen. Norge har også påtatt seg ansvaret som såkalt *lead agency* knyttet til oppfølging av SR 1325 og relaterte resolusjoner i Sør-Sudan på vegne av flegiverpartnerne (Canada, Danmark, Storbritannia, Nederland, Sverige og Norge). Dette arbeidet er allerede i gang. Det har blitt gjennomført forankringsarbeid i FN-operasjonen i Sør-Sudan (UNMISS), som har utpekt UN Women som sitt kontaktpunkt. Det er også inngått avtale med den sørafrikanske organisasjonen ACCORD, som har fått i oppdrag å sende et team for å gjennomføre en bred konsultasjonsrunde med sikte på å utarbeide et veikart for gjennomføring av resolusjonene. Den videre prosessen vil omfatte tett kontakt med både UNMISS, FN-organisasjonene og nasjonale myndigheter.

Kapasitetsbygging blant kvinner, både i nord og sør, vil være en avgjørende faktor for den rolle og innflytelse kvinner vil få i samfunnsutviklingen framover. Norge vil derfor fortsette å støtte det sivile samfunns innsats på dette området og samarbeide med både nasjonale myndigheter og FN-systemet.

Delmål 1.3: Et styrket kjønnsperspektiv er integrert i fredsavtaler og fredsprosesser der Norge er involvert

Aktiviteter:

1.3.1 Oppfordre partene i fredsprosesser der Norge er involvert, til å integrere et kjønnsperspektiv som ivaretar kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter i fredsavtaler.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge oppfordrer rutinemessig partene i fredsprosesser til å integrere et kjønnsperspektiv i sine fredsavtaler, men disse oppfordringene blir ikke alltid fulgt.

Et eksempel på denne innsatsen kommer fra Norges ambassade i Kathmandu. Ambassaden tar rutinemessig opp spørsmålet om kvinnerepresentasjon og kjønnssensitiv tilnærming til integrering og rehabilitering i møter og fora der fredsprosessen og gjennomføring av fredsavtalen diskuteres med politiske ledere og representanter fra maoistene. For å gi ytterligere tyngde til denne argumentasjonen støttet Norge et forskningsprosjekt i regi av *Saferworld* som kartla de faktiske forholdene for og behovene til kvinnelige tidligere soldater i slutten av 2010. Denne rapporten vil ligge til grunn for fremtidig norsk innsats på dette området i Nepal. Ambassadøren ber også spesielt om at kvinnelige representanter deltar på arrangementer i regi av ambassaden.

1.3.2 Bidra til at tiltak for å bekjempe, forebygge og straffeforfølge seksualisert vold blir inkludert i fredsavtaler.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Gjennom UN Actions flergiverfond støtter Norge FNs politiske avdeling (DPA) og UN Actions arbeid for å utvikle retningslinjer for hvordan seksualisert vold kan håndteres i våpenhvile- og fredsavtaler. Målgruppen for retningslinjene er fredsmeklere og deres stab. UN Actions flergiverfond støttes med 6 millioner kroner i 2011. Disse retningslinjene beskrives også under 4.3.4.

Prioritert område 2: internasjonale operasjoner

Å integrere et kjønnsperspektiv og å øke kvinners deltakelse i internasjonale operasjoner er en sentral prioritering for Norge. Norge skal bidra til at personell som deltar i internasjonale operasjoner får opplæring i resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Denne opplæringen bør være tilpasset de konkrete oppgavene som skal utføres, og den lokale konteksten der operasjonen finner sted. I tillegg til å styrke opplæringen for norsk sivilt og militært personell og politipersonell som skal tjenestegjøre ute, bidrar Norge til opplæringen av andre staters personell. Dette skjer både gjennom bilateralt samarbeid, FN-systemet, NATO og *Training for Peace*-programmet.

En annen hovedprioritering er å sikre at kjønnsperspektivet er integrert i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale operasjoner, både i Norge og i samarbeid med FN og NATO. Dette må være operasjonalisert og konkret nok til at det blir gjennomført i praksis. Her jobbes det systematisk både på politi- og forsvarssiden. For Forsvaret er også samarbeidet med de andre nordiske landene viktig for å kunne utveksle erfaringer og kunnskap. Norge er i tillegg en tydelig og konsekvent pådriver på dette området overfor både FN og NATO.

Å øke kvinneandelen i internasjonale operasjoner generelt og i operative stillinger spesielt er den tredje hovedprioriteringen for Norges innsats. Både politiet og Forsvaret jobber aktivt med å øke kvinnerekutteringen, og dette går sakte, men sikkert fremover. Norge støtter også andre staters arbeid for å øke kvinnerekutteringen til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom å tilby opplæring av kvinnelig personell gjennom *Training for Peace*-programmet. Som Norge har mange av de store troppe- og politibidragstende landene problemer med å nå sine målsettinger på dette området. Norge er derfor opptatt av både å evaluere egne tiltak og å lære av andre staters arbeid.

Delmål 2.1: Personell som deltar i internasjonale operasjoner der Norge er involvert, har kompetanse og kunnskap om SR 1325

Aktiviteter nasjonalt:

2.1.1 Integrere SR 1325 i forsvarets utdanningssystemer.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Forsvarets høyskole etablerte i 2010 et genderprosjekt som skal integrere kjønnsperspektivet i utdanning, formidling og forskning. Prosjektet har i 2011 bistått Forsvarets utdanningsinstitusjoner med å inkludere SR 1325 og relaterte resolusjoner i

undervisningen. Dette gjøres blant annet gjennom å utarbeide undervisningsmateriale og undervise på utreiseforbereende kurs før deltakelse i internasjonale operasjoner. Prosjektet jobber også med å innarbeide kjønnsperspektivet i øvelsesscenarioer. Dette har resultert i at to av Forsvarets øvelser nå inneholder et kjønnsperspektiv.

Utfordringer videre er å sikre at flere i Forsvaret har denne kompetansen. Prosjektet er også avhengig av mer funksjonsspesifikk kompetanse og kvalitetssikret kunnskap om anvendelse i felt.

2.1.2 Videreføre og kvalitetssikre SR 1325-opplæringen av norsk personell til internasjonale politioperasjoner.

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

SR 1325 er et gjennomgående tema for politiets FN-grunnkurs. Det blir også gitt spesifikke kurs på resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet før avreise til en operasjon. Denne opplæringen er i tråd med retningslinjer gitt av FN.

2.1.3 Bidra til å videreutvikle et nordisk kompetansemiljø for en styrket implementering av SR 1325 i internasjonale operasjoner.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge deltar i etableringen av et nordisk kompetansesenter for integrering av kjønnsperspektivet i militære operasjoner i regi av det nordiske forsvarssamarbeidet (NORDEFECO). Norge vil gå aktivt inn som en partner i senteret, blant annet gjennom å bidra med personell. Senteret skal etter planen være i aktivitet fra 2012 og etableres for å tilføre kompetanse innenfor SR 1325 og de påfølgende resolusjonene, spesielt med tanke på integrering av SR 1325 i internasjonale operasjoner. Det vil dermed bidra til å bygge opp kapasiteten i Forsvaret på dette området.

Aktiviteter internasjonalt:

2.1.4 Støtte FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner i utviklingen av policydokumenter og treningsmateriell omkring SR 1325.

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Militærrådgiverne og diplomatene ved Norges faste delegasjoner til FN bidrar aktivt til FNs løpende konsultasjoner med medlemslandene om utviklingen av politikk på dette området. Som en oppfølging av forsvarsministerens innlegg i Sikkerhetsrådet i oktober 2010 har delegasjonen fått i oppdrag å følge spesielt med på utviklingen knyttet til kvinner, fred og sikkerhet. Konkret arbeider man med å øke antallet kvinner

i FNs fredsbevarende operasjoner, spesielt på ledernivå. Norge har blant annet tatt til orde for at FN bør utnevne sin første kvinnelige militære styrkesjef.

For at FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO) skal kunne prioritere arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet jobber Norge aktivt for å få inn tekst om kvinners deltakelse i fredsoperasjoner og fredsbygging i den årlige rapporten fra FNs spesialkomité for fredsbevarende operasjoner (C34). Selv om denne rapporten ikke er formelt bindende for DPKO, er den et sentralt innspill i den politiske debatten om fredsoperasjoner mellom FN og medlemslandene, og den er med på å legge føringer for DPKOs arbeid det påfølgende året. Oppfølgingen av anbefalingen drøftes i en årlig rapport fra FNs generalsekretær. I 2011 sikret Norge blant annet følgende tekstbidrag: *«the Special Committee continues to urge Member States and DPKO/DFS to take all measures to increase the participation of women in all aspects and at all levels of peacekeeping operations to promote gender equality and empowerment of women in peacekeeping operations. In particular, the Special Committee calls upon Member States to continue to nominate more women, including for the highest positions.»*

2.1.5 Implementere NATOs handlingsplan for SR 1325 og bidra til indikatorutvikling i NATO i samråd med FN.

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge har spilt en helt sentral rolle i å sette SR 1325 på dagsordenen i NATO. Norge var blant annet sentral i å forankre dette politisk gjennom en samlet og forpliktende erklæring fra Canada, Danmark, Estland, Island, Nederland, Spania, Tyrkia, Storbritannia og Norge forut for toppmøtet i Lisboa i november 2010. Erklæringen understreker viktigheten av at prinsippene i SR 1325 integreres i NATOs arbeid og operasjoner. Norges innsats for å styrke kjønnsperspektivet i NATOs internasjonale operasjoner og bidra til å øke kvinners deltakelse har blitt videreført i 2011. Dette har blant annet skjedd gjennom forhandlingene knyttet til den årlige oppdateringen av NATOs handlingsplan for 1325 og i NATOs partnerskapsråd (EAPC). EAPC er et forum for sikkerhetspolitisk dialog og samarbeid mellom de 28 NATO-landene og 22 partnerland i det euroatlantiske området. Representanter fra Forsvaret deltar også på disse møtene. I tillegg ledes NATOs *Committee on Gender Perspectives* (NCGP) av en norsk offiser.

Norge har, i samarbeid med andre, fått gjennomslag for en styrking og konkretisering av NATOs handlingsplan for SR 1325. Dette inkluderer indikatorutvikling, årlige gjennomganger og en oppfordring til medlemslandene om scenariobasert opplæring. Videre har Norge sikret at EAPCs statusrapport inneholder tekst som ivaretar resolusjonens intensjon om kvinners rolle og sikkerhetsbehov, ikke bare den operasjonelle effekten av kvinners deltakelse.

Videre utfordringer er knyttet til å skape rutiner for gjennomføringen av SR 1325 på taktisk nivå i felt. For å få til dette vil Norge blant annet jobbe for at kjønnssensitiv

analyse skal bli inkludert i militære operasjoner, og at det etableres et helhetlig rapporteringssystem som også ivaretar kjønnsperspektivet. NATO skal videre holdes ansvarlig for gjennomføringen av SR 1325 på komité- og rådsnivå.

NATOs handlingsplan for SR 1325 skisserer fire tematiske hovedområder for den nasjonale gjennomføringen: krisehåndtering, operasjonsplanlegging og øvelser, opplæring og utdanning, gjennomføring av operasjoner og rapportering. Dette betyr at Forsvaret skal integrere SR 1325 i hele kjeden av rutiner og prosedyrer fra forberedelser og planlegging til evaluering av operasjoner. I tillegg har Forsvaret fått en rekke konkrete oppdrag for å bidra til gjennomføringen av NATOs handlingsplan. Dette blir beskrevet under punktene 2.2.1 til 2.2.5 og 2.3.1 til 2.3.3.

2.1.6 Styrke dialogen med sentrale troppe- og politibidragstende land om beskyttelse av sivile, herunder mot seksualisert vold.

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Dialogen med sentrale troppe- og politibidragstende land skjer løpende i FN i New York, blant annet i FNs spesialkomité for fredsbevarende operasjoner (C34). SR 1325 tas også opp i bilaterale konsultasjoner. Det er viktig for Norge å søke allianser med land i sør for å få økt gjennomslagskraft.

Et eksempel på dette dialogarbeidet er Norges støtte til konferansen *Peacekeeping Vision 2015: Capabilities for Future Mandates* i New Delhi i april 2011. Representanter fra Forsvaret deltok; blant annet var general Kristin Lund en av innlederne. Konferansen ble arrangert i samarbeid med FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO), *United Service Institution of India* (USI) og Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). Målet for konferansen var å styrke dialogen mellom sentrale troppe- og politibidragstende land, medlemmer av FNs sikkerhetsråd, FN-sekretariatet og andre viktige partnere om de stadig mer komplekse mandatene for FN-operasjoner og kapasiteten disse mandatene fordrer. Seksualisert vold i konflikt var blant hovedtemaene for konferansen.

2.1.7 Støtte opplæringen av andre staters politibidrag til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom Training for Peace-programmet i Afrika.

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge bidrar gjennom *Training for Peace-programmet (TFP)* til at kjønnsperspektivet er en del av opplæringen som gis til afrikanske politistyrker som skal delta i internasjonale fredsoperasjoner. Utreiseforberedende kurs for polititjenestemenn og -kvinner som blir arrangert av partnerorganisasjonene, er basert på opplæringsmoduler og materiale utarbeidet av FN og inneholder blant annet egne kursmoduler om kvinner, fred og sikkerhet, FNs etiske retningslinjer og beskyttelse av barn.

Politidirektoratet har en rådgivende rolle overfor aktørene når det gjelder opplæring av politi, og har også opprettet et system for utveksling av afrikanske og nordiske instruktører til kurs. Politihøgskolen startet i november 2011 utdanning av tolv nye instruktører. Seks av disse er kvinner. Norsk politi også bidratt med instruktører til Brasils FN-kurs.

I 2011 har Norge finansiert to utreiseforberedende kurs i regi av *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre* (KAIPTC). I det første kurset for 59 politioffiserer fra vestafrikanske land, deriblant Nigeria, Mali og Burkina Faso, var 9 av deltakerne kvinner. Det andre kurset hadde 100 % kvinnelig deltakelse, med 101 politikvinner fra Ghana og Nigeria. Alle deltakerne skal tjenestegjøre i den felles FN/AU-operasjonen i Darfur.

Den østafrikanske beredskapsstyrken (*Eastern Africa Standby Force*, EASF) har gjennomført totalt ni politiopplæringskurs i 2011. To av kursene er fullfinansiert av Norge. Av de totalt 216 deltakere var nærmere 30 prosent kvinner. Også 33 prosent av EASFs instruktører er kvinner, og det er minst en kvinnelig instruktør på hvert kurs. Alle opplæringsaktiviteter blir gjennomført med bistand fra en norsk politirådgiver. Norge finansierer i tillegg en kvinnelig politioberstløytnant fra Nord-Sudan i EASFs sekretariat i Nairobi. Til tross for at medlemslandene anmodes om 50 prosent kvinnelig deltakelse, rapporteres det om at det er utfordrende å få dem til å nominere nok kvinner til sine kurs.

TfP-programmet støttes med totalt 28 millioner kroner i 2011. Se forøvrig 2.2.6 og 2.3.4.

UN Women og Peace Operations Training Institute (POTI)

Norge har også støttet utviklingen av et internettbasert kurs rettet mot personell i internasjonale operasjoner fra land i Afrika og Latin-Amerika om gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Kurset ble lansert i oktober 2011. Kurset administreres av UN Women og POTI og ble finansiert gjennom det årlige bidraget til POTI, som har vært på 250 000 kroner i året siden 2009.

Delmål 2.2: Kjønnsperspektiv er integrert i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale operasjoner

2.2.1 Sikre 1325-referanser i dokumenthierarkiet som regulerer norske styrkebidrag og inkludere kjønnskonsekvensanalyser i operasjonsplanleggingen.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

SR 1325 er inkludert i alle operasjoner med FN-mandat, herunder den NATO-ledede ISAF-styrken (*International Security Assistance Force*) i Afghanistan. Resolusjonen er også innarbeidet i nasjonale beslutningsdokumenter og NATO-direktiver. Det er imidlertid utfordrende å omsette beslutningsdokumentene og direktivene i praksis. Som beskrevet under 2.1.1 og 2.1.3 er derfor kompetanseutvikling om hvordan resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet skal gjennomføres i felt, helt avgjørende for både den nasjonale og den nordiske satsningen på dette feltet. Forsvarets operative hovedkvarter har også tatt initiativ til egen kompetanseheving for å bli bedre i stand til å planlegge operasjoner med et kjønnsperspektiv. Norge prioriterer dette arbeidet høyt også i NATO-samarbeidet, beskrevet under 2.1.5.

2.2.2 Tilpasse rutiner på taktisk nivå eller i prosjekter med sikte på å konsultere/engasjere lokale kvinner samt treffe tiltak for kvinners sikkerhetsbehov.

Ansvarlig: FD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norges politibidrag i de internasjonale operasjonene i Afghanistan (NORAF), i Liberia (UNMIL) og på Haiti (MINUSTAH) konsulterer lokale kvinner, blant annet for bedre å kunne ivareta deres sikkerhet. For å få til dette er det viktig å ha nok kvinner i politibidragene. Kvinneandelen i de norske politibidragene er for tiden på 30 prosent, og utfordringen er å opprettholde dette høye nivået over tid.

Også norske militære bidrag til internasjonale operasjoner prioriterer dette. Det norske stabiliseringslaget (*Provincial Reconstruction Team*, PRT) i Meymaneh i Afghanistan har blant annet egne team med dette som fokus og støtter egne arrangementer for kvinner. En utfordring i dette arbeidet er mangelen på kvinnelige tolker. Norge bidrar også med en stabsoffiser til enheten for sikkerhetssektorreform i FNs fredsbevarende operasjon i DR Kongo (MONUSCO), som blant annet bidrar til opplæring av kongolesiske styrker og ledere på tiltak for å forebygge konfliktrelatert seksualisert vold.

2.2.3 Videreutvikle et system av gender-rådgivere og gender focal points i styrkebidragene samt gender-rådgivere i staben hjemme.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

I Norges bidrag til ISAF-operasjonen i Afghanistan er det fra 2011 en *Gender Field Advisor* i fulltidsstilling som PRT-sjefens rådgiver. Rådgiveren leder i tillegg et såkalt *Female Engagement Team* som har som oppgave å engasjere og bedre sikkerheten til kvinner i lokalbefolkningen. I Forsvarsdepartementet er det nå tre personer som jobber med gjennomføringen av SR 1325 og de relaterte resolusjonene og integrering av kjønnspektivet i Forsvarets arbeid.

2.2.4 Tilby og/eller etterspørre gender-rådgivere til NATO-operasjoner.

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Ved ISAF-hovedkvarteret i Kabul fyller Norge stabsoffiserstillingen som *Gender Advisor* i staben til ISAFs øverstkommanderende. Norge har i andre halvdel av 2011 også hatt en offiser ved NATOs opplæringsoppdrag i Afghanistan (*Training Mission in Afghanistan*, NTM-A), som har ledet arbeidet med kjønnspektivet og menneskerettigheter i veiledningen av den afghanske nasjonale hæren og det afghanske nasjonale politiet. Det norske bidraget til denne stillingen opphører i 2011. Hovedutfordringen ved å tilby rådgivere til denne typen stillinger er et begrenset rekrutteringsgrunnlag.

2.2.5 Etablere rutiner for rapporteringer på SR 1325 og evalueringer i etterkant av operasjoner ute.

Ansvarlig: FD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO) følger polititeamet i FN-operasjonen på Haiti (MINUSTAH) tett. Det norske politibidraget i Afghanistan (NORAF) skal evalueres i 2011. Dette bidraget har 23 medlemmer som enten jobber for FNs politiske oppdrag i landet (UNAMA), bilateralt eller i EUs politioperasjon i Afghanistan (EUPOL-A). Alle som har vært ute i internasjonale operasjoner, gjennomgår en *debrief* etter avsluttet oppdrag. Både Politihøgskolen og Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) planlegger 1325-prosjekter basert på evalueringer og intervjuer av hjemkommet norsk politipersonell. Alle de åtte operasjonene sender månedlige statusrapporter til Politidirektoratet, som blir videresendt til Justisdepartementet og Utenriksdepartementet. SR 1325 er en integrert del av denne rapporteringen.

I Forsvaret ivaretas dette gjennom rapporteringsdirektivet fra Forsvarets operative hovedkvarter, som sikrer at forhold knyttet til SR 1325 blir tatt med i relevante,

regelmessige rapporter. Utfordringen videre er å sørge for at både gode og dårlige erfaringer blir rapportert, og at det blir gjort de nødvendige tilpasninger og endringer i opplæring og operasjonsplanlegging.

2.2.6 Evaluere og forske på effekten av å anvende et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner, for å utvikle "best practices".

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge støtter kunnskapsutviklingen på dette feltet gjennom en rekke nasjonale og internasjonale partnere.

Norsk ressurscenter for fredsbygging (NOREF)

Utenriksdepartementet har i 2011 finansiert en studie gjennom NOREF som evaluerer gjennomføringen av SR 1325 i den internasjonale observatørgruppen i Hebron (*Temporary International Presence in the City of Hebron*, TIPH). Studien fokuserer særlig på hvorvidt et integrert kjønnsperspektiv øker operasjonens evne til å gjennomføre sitt mandat. Studien vil kunne ut i en rekke anbefalinger for norsk gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale operasjoner. Utenriksdepartementet har også finansiert en rapport om kvinners deltakelse i fredsoperasjoner gjennom dette ressurscenteret.

Training for Peace (TfP)

Norge støtter en evalueringsstudie av opplæringskurs for politi og sivile som skal tjenestegjøre i fredsoperasjoner i regi av *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre* (KAIPTC) gjennom TfP. Studien evaluerer blant annet hva som er oppnådd, utfordringer og fremtidige scenarier. KAIPTC utfører også en sammenliknende studie av seksuell og kjønnsbasert vold i konflikt i Elfenbenskysten og Sierra Leone.

TfP-programmet støttes med totalt 28 millioner kroner i 2011. Se forøvrig 2.1.7 og 2.3.4.

Red de Seguridad y Defensa de América Latina (RESDAL)

Norge støtter RESDALs innsats innenfor forskning og politisk påvirknings- og informasjonsarbeid knyttet til resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Organisasjonen fokuserer på latinamerikanske land som bidrar med tropper til FNs fredsoperasjoner, men har også en rådgiverfunksjon overfor FN, ikke minst gender-enheten i FNs avdeling for fredsoperasjoner (DPKO). Organisasjonen forsker særlig på problemstillinger knyttet til seksualisert og kjønnsbasert vold. I 2011 har dette arbeidet konsentrert seg om Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Guatemala og Uruguay. Målet er å avdekke gode eksempler på innsats mot seksualisert vold i FNs fredsoperasjoner i Haiti (MINUSTAH) og DR Kongo (MONUSCO). Disse erfaringene

skal deles med troppebidragsytende land i Asia og Afrika. RESDAL støttes med 1 338 402 kroner i 2011.

Forsvarsdepartementet

For å bidra til forskningen knyttet til kvinner, fred og sikkerhet er SR 1325 satt inn som et av kriteriene for tildeling av Forsvarsdepartementets midler til forskning og utvikling. I 2011 har Forsvarsdepartementet støttet to forskningsprosjekter på dette området: en komparativ studie på fagmilitær anvendelse av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 og en studie av faktorer som hemmer og fremmer gjennomføringen av SR 1325 i Forsvaret, som gjennomføres ved Forsvarets høyskole.

Haiti

Kvinner har en samfunnsbærende rolle i Haiti gjennom sin sterke stilling i familiene, men det er få kvinner i maktposisjoner i samfunnet forøvrig. For eksempel er bare 3 av 18 ministre og 6 av de 130 parlamentsmedlemmene kvinner. Jordskjelvet i januar 2010 gjorde halvannen million mennesker husløse, og leirer vokste frem i og omkring hovedstaden Port-au-Prince. Seksualisert og kjønnsbasert vold har vært et problem i mange av disse leirene, selv om etablering av vaktordninger og belysning om nettene etter hvert har bedret situasjonen noen steder. Kjønnsbasert vold var også et problem før jordskjelvet, blant annet fordi det ikke fantes noe egnet politi- og rettsapparat for å etterforske og straffe overgripere. Manglende tilgang til rettsapparatet, særlig for kvinner, forsterker dette problemet. Seksualisert vold er derfor trolig både underrapportert og underregistrert. Det mangler fortsatt også en strategi for å redusere vold mot kvinner.

Kvinner spiller en viktig rolle i landets sosiale, kulturelle og økonomiske liv, men arbeidsledigheten og analfabetismen blant kvinner er mye høyere enn den er blant menn. Dette er forhåpentligvis i endring; jenters tilgang til skolegang er nå nesten lik som for gutter. Arbeidet med å styrke kvinners rolle også i det politiske liv er i gang. For eksempel er det lagt frem et lovforslag som krever en kvinneandel på minimum 30 prosent i alle politiske organer, men dette gjenstår å bli vedtatt.

Norge støtter en rekke aktører i sivil samfunn som arbeider for å fremme kvinners rettigheter og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold i Haiti. Kjønnsperspektivet er også en tverrgående prioritering i Norges arbeid i interimkommisjonen, som blant annet godkjenner alle gjenoppbyggingsaktiviteter. Beskyttelse av sårbare grupper er i tillegg et av de prioriterte områdene for Norges innsats.

Norge prioriterer å kanalisere store deler av sin støtte til gjenoppbygging og utvikling utenfor hovedstaden Port-au-Prince, for å redusere presset på en allerede overbefolket hovedstad. Den norske støtten har særlig gått til den sørvestlige regionen (*Département du Sud*) og prosjekter knyttet til katastrofeforebygging, reparasjon etter miljøødeleggelser, utvikling av privat sektor og ren energi. Kjønnsperspektivet skal være integrert i planleggingen og gjennomføringen av alle disse prosjektene. Lokalt eierskap og medbestemmelse, herunder for kvinner, skal også prioriteres.

Delmål 2.3: Flere kvinner deltar i internasjonale operasjoner generelt, i operative stillinger og avdelinger spesielt

Aktiviteter nasjonalt:

2.3.1 Styrke rekrutteringen av kvinner til militære operative avdelinger og styrkebidrag.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Det arbeides helhetlig og målrettet i Forsvaret med å rekruttere og beholde flere kvinner, men så langt har arbeidet ikke gitt gode nok resultater. Det jobbes derfor med å finne årsaken til at tiltakene ikke har ønsket effekt, blant annet gjennom forskning innenfor militærsosiologi og rekruttering. Pliktig sesjon for både kvinner og menn er innført, og opptakskravene og medisinske krav revurderes. Per 2011 er andelen kvinner blant militært ansatte i Forsvaret 8,5 prosent og andelen kvinner i førstegangstjenesten 9,8 prosent. Utfordringene rundt kvinnerekruttering til Forsvaret er mange og komplekse og inkluderer strukturelle forhold som verneplikt for menn, det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, kulturelle trekk ved Forsvaret og tjenestens art.

2.3.2 Rekruttere flere norske kvinner til internasjonale operasjoner, spesielt til lederstillinger i bl.a. FN og NATO.

Ansvarlig: FD, JD, UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

8. juli 2011 ble tidligere utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson utnevnt til FNs spesialrepresentant (SRSG) for Sør-Sudan. Frafjord Johnson er dermed den ellefte kvinnen blant de 62 spesialrepresentantene for FNs fredsoperasjoner¹.

Norge har totalt 54 politirådgivere utstasjonert i FN- og NATO-operasjoner, hvorav 17 er kvinner. Dette vil si at andelen norske politikvinner i internasjonale fredsoperasjoner er større enn andelen kvinner i den norske operative politistyrken. Halvparten av de som har gjennomført FN-grunnkurs i 2011, er kvinner. Å opprettholde en høy kvinnelig deltakelse i våre operasjoner krever aktiv rekruttering fra Politidirektoratets side. Kravet til mer spesialisering ute i operasjonene gir også utfordringer i denne prosessen. Vi har i dag ingen mannlige eller kvinnelige politirådgivere i høye stillinger i operasjoner i regi av FN eller EU.

Norge har videre tatt til orde for at det er viktig å få på plass en kvinnelig styrkesjef i FNs fredsbevarende operasjoner, og har lansert en norsk kandidat til en slik stilling. For å få inn flere norske kvinner i de militære styrkebidragene og i høye militære

---

¹ Ifølge FNs oversikt over FNs spesialrepresentanter per 1. september 2011. URL: <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/srsg/table.htm> (sist åpnet 01.09.2011).

stillinger i internasjonale operasjoner må kvinnerekutteringen til Forsvaret generelt styrkes. Per 2011 er det 7,2 prosent kvinner blant norsk militært personell i internasjonale operasjoner. For å øke antall kvinner i utenlandsstillinger gjennomføres det karrierefremmende tiltak og familietiltak, i tillegg til spørreundersøkelser for å få mer kunnskap om blant annet motivasjonsfaktorer. Se forøvrig 2.3.1.

Afghanistan

Arbeidet for kvinner og jenters rettigheter er et tverrgående hensyn innenfor det norske utviklingssamarbeidet i Afghanistan. I tillegg til spesifikt kvinnerettede prosjekter fokuserer en stor del av norskstøttede jordbruksprosjekter på å forbedre kvinners levekår.

Norge samarbeider mye med de andre nordiske landene innenfor området kvinner, fred og sikkerhet. Det er blant annet utarbeidet en felles nordisk plattform for dette arbeidet. Norge har i samarbeid med de andre nordiske givene og Storbritannia også opprettet et felles fond som skal forvalte støtten til frivillige organisasjoner, blant annet de som jobber for å fremme kvinners politiske deltakelse i Afghanistan. Fondet har fått navnet *Tawanmandi* og vil starte sin virksomhet tidlig i 2012.

Gjennomføringen av SR 1325 i Afghanistan byr på utfordringer av mange slag. Afghanistan er et svært konservativt samfunn med klare kjønnsroller der menn og kvinner i stor grad oppholder seg i ulike sfærer. Ethvert tiltak som utfordrer denne rammen, vil kunne oppleves som en kritikk av selve samfunnsordenen. Dette betyr at det internasjonale samfunn og bistandsaktører må være bevisst på hvor store steg det er strategisk å ta om gangen. Man må også være nøye med å tilpasse tiltak og prosjekter slik at de er utformet med hensyn til afghansk kultur. Å ha gode afghanske ressurspersoner som kan oversette givernes intensjoner til lokal kontekst, er helt avgjørende, særlig fordi det ofte er store kulturelle forskjeller mellom rurale og urbane områder og mellom de ulike etniske grupperingene. Dette blir ytterligere forsterket ved at store deler av det utenlandske personellet i Afghanistan har kortvarige oppdrag og av sikkerhetshensyn i stor grad er avskåret fra kontakt med lokalbefolkningen. Dette gjelder selv ledende aktører med en pådriverrolle på området, som UN Women. Arbeidet med kvinners rettigheter og likestilling i Afghanistan krever tålmodighet og et langt tidsperspektiv. Norge vil fortsette å være tydelige støttespillere for afghanske kvinner og deres arbeid for like rettigheter og politisk innflytelse.

Aktiviteter internasjonalt:

2.3.3 Fremme rekruttering av flere kvinner i internasjonale operasjoner i FN og NATO.

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge har tatt til orde for økt kvinnerepresentasjon i FNs fredsbevarende operasjoner, men som Norge har mange land problemer med å øke andelen kvinner i sine politi- og troppebidrag. Som beskrevet under 2.3.2. arbeider Forsvaret for at den norske kvinneandelen skal øke. Norge bidrar også til at andre politi- og troppebidragsytende land klarer å øke andelen kvinner i sine styrkebidrag. Se for eksempel 2.3.4.

2.3.4 Styrke rekrutteringen og opplæringen av afrikansk kvinnelig fredsbevarende personell gjennom Training for Peace-programmet (TfP).

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) og *African Centre for the Constructive Resolution of Disputes (ACCORD)* har støttet FNs arbeid med å kartlegge mekanismer for å øke antallet kvinner i FNs fredsbevarende og fredsbyggende operasjoner. Dette inkluderer norsk støtte til FNs gjennomgang av sivile kapasiteter og til uavhengige studier av hvordan FN kan øke antallet sivile, og spesielt kvinner, i fredsbevarende og fredsbyggende operasjoner.

Training for Peace-programmet (TfP) bidrar til å styrke sivile kvinners deltakelse i fremtidige AU-ledede fredsoperasjoner gjennom støtten til *African Civilian Response Capacity for Peace Support Operations (AFDEM)* og ACCORDs bistand til kompetansebyggende tiltak i Den afrikanske union (AU). Dette arbeidet bygger også opp om sivile kvinners rolle i gjennomføringen av den afrikanske freds- og sikkerhetsarkitekturen (*African Peace and Security Architecture, APSA*), derunder den afrikanske beredskapsstyrken (*African Standby Force, ASF*).

Norge finansierer en rekke kurs rettet mot kvinner som skal tjenestegjøre i fredsbevarende operasjoner gjennom TfP. Et spesielt satsningsområde har vært å gi kjøreopplæring til kvinnelig politipersonell. Disse kjøreopplæringskursene bidrar til å øke andelen kvinnelig politi ved å sikre at kursdeltakerne består den obligatoriske kjøretesten for polititjenestemenn som skal tjenestegjøre i FN-operasjoner. En kjøretillatelse øker også muligheten for at politikvinnene kan reise rundt og komme i kontakt med kvinner og andre sårbare grupper i operasjonsområdet. Politidirektoratet har derfor inngått en avtale om å avholde denne typen kurs i samarbeid med det ghanesiske politiet, som er en av de største bidragsyterne på politisiden i Darfur. Det første av disse kjørekursene ble avholdt i juni 2010, og tiltaket vil bli videreført med to kurs per år i 2012 og 2013. Dette initiativet har også blitt kopiert av andre i TfP-programmet.

Norge har finansiert et opplæringskurs arrangert av *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre (KAIPTC)* for 30 sivile som skal tjenestegjøre i den vestafrikanske beredskapsstyrken og i FN- og AU-operasjoner i Afrika. Kjønnsperspektivet og SR 1325 er en integrert del av dette kurset. I tillegg er en modul viet spesielt til konfliktforebygging i Afrika og hvordan man kan integrere et kjønnsperspektiv i fredsoperasjoner. For første gang oppnådde KAIPTC sitt mål om 50 prosent kvinnelig deltakelse.

Norge har også finansiert AFDEMs arbeid med å etablere en egen beredskapsordning bestående kun av kvinner. Beredskapsordningen, som nå består av 160 kvinner, skal bidra til økt kvinnekvalitet i fredsoperasjoner og samtidig fungere som en plattform for erfaringsutveksling og veiledning. Siden 2010 har 35 kvinner fått stillinger i blant annet FN og AU gjennom denne beredskapsordningen.

Norge har videre finansiert fem ulike opplæringskurs i regi av ACCORD, der rundt 20 prosent av deltakerne har vært kvinner. Dette inkluderer kurs for offiserer i Malawis væpnede styrker, opplæring av sivile fredsbevarere til FN-operasjonen i Liberia (UNMIL) og flere kurs som har blitt gjennomført i samarbeid med *Southern African Development Community* (SADC). ACCORD har også vært en sentral aktør i planleggingen av AUs beredskapsøvelse for politi og sivile og dermed sørget for at kjønnsperspektivet sto sentralt i gjennomføringen av øvelsen. ACCORD har fremmet betydningen av å øke kvinneandelen på alle nivåer i denne typen øvelser overfor sine samarbeidspartnere.

TfP-programmet støttes med totalt 28 millioner kroner i 2011. Se forøvrig 2.1.7 og 2.2.6.

Prioritert område 3: postkonflikt og fredsbygging

To hovedprioriteringer ligger til grunn for Norges arbeid for kvinner, fred og sikkerhet innenfor fredsbygging og i postkonfliktsituasjoner: Norge skal bidra til å styrke kvinners deltakelse i beslutningsprosesser og fremme et kjønnsperspektiv i reform av sikkerhetssektoren. Som en viktig bidragsyter til FN forventer Norge at FN prioriterer integreringen av et kjønnsperspektiv i sitt arbeid i postkonfliktland og innenfor fredsbygging, både i FNs hovedkvarter og i felt. Kvinners deltakelse er også en del av Norges dialog med myndighetene i sårbare stater. Norge støtter også en rekke lokale organisasjoner og kvinnenettverk som jobber for å styrke kvinners roller i lokale beslutningsprosesser. I tillegg støttes tiltak for å spre kunnskap om SR 1325 blant beslutningstakere og et bredere publikum.

Innenfor sikkerhetssektorreform samarbeider Norge både med FN, nasjonale myndigheter og lokale og regionale organisasjoner for å sikre at kvinners rettigheter og behov integreres i praksis. Norge bidrar med finansiell støtte og sekonderinger av spesialister og gjennom bilateralt og multilateralt politi- og justissamarbeid. For å oppnå varige endringer er det helt sentralt at forandringene springer ut fra lokale initiativ og er solid forankret hos lokale aktører.

Delmål 3.1: Lokale kvinner deltar i beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging

Aktiviteter nasjonalt:

3.1.1 Støtte og styrke rekrutteringstiltak for flere kvinner til Styrkebrønnen.

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Styrkebrønnen har i dag 105 medlemmer, hvorav 31 er kvinner. I siste opptak høsten 2010 var 6 av 15 nye medlemmer kvinner.

Det jobbes for å øke andelen kvinner, men det er en rekke utfordringer knyttet til dette rekrutteringsarbeidet. Tilbakemeldinger viser at kvinner som har barn, vegrer seg for å ta utenlandsoppdrag i langt større grad enn sine mannlige kolleger. Det gjelder også når barna har blitt større. Dette forsterkes av at Styrkebrønnens oppdrag er *non-family missions*. Dette blir forsøkt bøtet på gjennom gode tiltak for å sikre utstrakt kontakt med familien. Dette inkluderer tre hjemreiser i halvåret.

Aktiviteter internasjonalt:

3.1.2 Støtte tiltak med sikte på å øke kvinners politiske deltakelse i postkonfliktsituasjoner.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge støtter en rekke organisasjoner og andre aktører i sivilsamfunnet som jobber for å øke kvinners deltakelse i postkonfliktsituasjoner.

CARE Norge, Sentral-Afrika

Norge støtter CARE Norges *Great Lakes Advocacy Initiative* i Uganda, Burundi, Rwanda og DR Kongo. Dette kapasitetsbyggingsprosjektet drives i samarbeid med en rekke lokale partnere og har som mål å gjøre lokale kvinne- og sivilsamfunnsorganisasjoner i bedre stand til å drive politisk påvirkningsarbeid knyttet til gjennomføringen av SR 1325 og relaterte resolusjoner lokalt og nasjonalt. Dette vil blant annet skje gjennom å bygge nasjonale og internasjonale nettverk som kan gå sammen om å fremme denne agendaen og holde nasjonale myndigheter ansvarlige for gjennomføringen. Prosjektet er støttet med totalt 4,3 millioner kroner i 2010 og 2011.

Femmes Africa Solidarité (FAS)

Norge støtter FAS' *1325 Mano River*-prosjekt, som har som mål å bidra til at det opprettes en regional handlingsplan for gjennomføringen av SR 1325 og de relaterte resolusjonene for Liberia, Guinea, Sierra Leone og Elfenbenskysten. Dette vil inkludere videreutvikling og gjennomføring av de respektive landenes egne handlingsplaner i samarbeid med nasjonale myndigheter, sivilt samfunn og andre partnere. Målet er å sikre en inkluderende prosess og at kjønnsperspektivet blir ivaretatt i politikktutforming på området. Dette prosjektet støttes med 1 million kroner i 2011.

Norge støtter også FAS' samarbeid med Den afrikanske union (AU) for å fremme utarbeidelsen av en regional tilnærming til SR 1325 for Afrika. Prosjektet vil trekke på lærdommer fra flere land og prosesser, og jobbe sammen med sivilt samfunn for å samordne overvåkingen av gjennomføringen. FAS vil blant annet bidra med en gender-ekspert til AU og bistå i utarbeidelsen av selve strategien. Organisasjonen vil også avholde seminarer der sivilsamfunnet og eksperter kan komme med innspill til strategien og drive kapasitetsbygging blant sivilsamfunnsaktører, slik at de kan overvåke, evaluere og analysere framgangen i gjennomføringen. Dette prosjektet er støttet med 850 000 kroner i 2011.

FAS' arbeid for en regional tilnærming til gjennomføringen av nasjonale handlingsplaner for SR 1325 i DR Kongo, Burundi og Rwanda støttes også av Norge. Målet for dette arbeidet er å bidra til økt samarbeid i regionen gjennom blant annet en regional handlingsplan for resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Dette arbeidet støttes med 965 000 kroner i 2011.

International Alert

Norge støtter *International Alerts* arbeid for kvinners politiske deltakelse i Burundi. Dette innebærer blant annet styrking av kvinners deltakelse i nasjonalt forsoningsarbeid gjennom opplæring i overgangsjustis og politisk påvirkningsarbeid. International Alert vil også opprette et dialogforum der sivilsamfunnsaktører og lokale kvinner, inkludert kvinner i politiske posisjoner, vil delta. Prosjektet støttes med 2,1 millioner kroner i 2011.

Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict (GPPAC)

GPPAC er et globalt nettverk som arbeider for å effektivisere og styrke den internasjonale innsatsen for forebygging av væpnet konflikt. Dette gjøres blant annet gjennom nettverks- og kapasitetsbygging blant medlemsorganisasjonene, med vekt på å styrke deres kapasitet til å drive politisk påvirkningsarbeid nasjonal og internasjonalt. Norge støtter deres prosjekt *Together for the UN Security Council Resolution 1325* som har til hensikt å gjøre medlemsorganisasjonen bedre i stand til å bidra til og overvåke gjennomføringen av SR 1325 i sine respektive land. Prosjektet skal også styrke integreringen av et kjønnsperspektiv i deres virksomhet forøvrig. GPPAC blir støttet med totalt 1 million kroner i prosjektperioden 2011-2012.

UN Women, Colombia

Norge støtter UN Womens innsats for å fremme oppfølgingen av SR 1325 og relaterte resolusjoner i Colombia. UN Women fokuserer på å styrke kvinners deltakelse i konfliktforebygging og fredsbygging i landet. Organisasjonen jobber sammen med nasjonale myndigheter for å styrke institusjonaliseringen av kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen og samarbeider også med sivilt samfunn, lokalt og nasjonalt. UN Women fokuserer på å styrke koordineringen og kapasiteten blant kvinner i det sivile samfunn og gi opplæring i rettigheter, politikk og politisk påvirkningsarbeid. UN Women i Colombia mottok 1 316 000 kroner til dette arbeidet i 2011.

Global Network of Women Peacebuilders (GNWP) og International Civil Society Action Network (ICAN)

Norge støtter GNWP og ICANs samarbeidsprosjekt *Bridging the Accountability Gap and Strengthening UN Security Council Resolutions on Women, Peace and Security* i Filippinene og Nepal. Prosjektet skal styrke lokale kvinneorganisasjoners arbeid for å overvåke gjennomføringen av disse landenes nasjonale handlingsplaner for SR 1325. Det skal også bidra til å sikre kvinners deltakelse i politiske prosesser knyttet til fredsbygging og konfliktforebygging. I Nepal skal prosjektet dessuten drive mer generelt informasjonsarbeid rundt resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og den nasjonale handlingsplanen. Prosjektet vil samarbeide med de norske ambassadene i Kathmandu og Manila for å koordinere med lignende pågående prosjekter. Prosjektet blir støttet med 2,5 millioner kroner i 2011.

International Civil Society Action Network (ICAN), Massachusetts Institute of Technology (MIT) og Harvard University

Norge støtter andre fase av programmet *What the Women Say: Voice, Influence and Solidarity in the Promotion of Peace, Security and Human Dignity in the MENA-ASIA Region*, som drives av ICAN, MIT og Harvard University. Programmet tar sikte på å støtte opp om kvinnenettverk i Midtøsten og Nord-Afrika og har et spesielt fokus på rettighetsarbeid og sikkerhet i land preget av konflikt, økende militarisering og radikalisme. Programmet vil legge til rette for nettverksbygging mellom kvinnegrupper i Afghanistan, Egypt, Iran, Irak, Pakistan, Marokko, Tyrkia og Tunisia. Det vil også jobbe for å bringe deres erfaringer og bekymringer til beslutningstakerne gjennom publikasjoner og landrapporter. I tillegg vil prosjektet bygge et solidaritetsnettverk som støtter opp om kvinneaktivister i disse landene, bidra til kapasitetsbygging og kunnskapsutveksling og bidra til kontakt med regionale og internasjonale institusjoner og organisasjoner.

Norge har tidligere støttet første del av dette programmet, som munnet ut i den globale rapporten *What the Women Say*. Rapporten ble utarbeidet i samarbeid med en rekke lokale forskere og personer med erfaring fra felt, fra blant annet Sri Lanka, Uganda og Colombia. Den ga konkrete anbefalinger om hvordan 1325-arbeidet kan styrkes, og ligger til grunn for fase to av programmet. *What the Women Say: Voice, Influence and Solidarity in the Promotion of Peace, Security and Human Dignity in the MENA-ASIA Region* støttes med 2,5 millioner kroner i 2011.

Kirkens Nødhjelp (KN) og MOFECS

KN samarbeider med den lokale kvinneorganisasjonen MOFECS om å tilby opplæring i menneskerettigheter, forebygge seksualisert vold og drive konfliktforebyggende arbeid i slumområdet Cité Soleil på Haiti. I 2011 vil dette blant annet skje gjennom å styrke barns og ungdoms deltakelse i lokalsamfunnet, kapasitetsbyggingsarbeid i egen organisasjon og opplæring i entreprenørskap for menn og kvinner i området. Norge viderefører støtten til dette arbeidet med 284 255 kroner i 2011.

National Democratic Institute (NDI)

Norge viderefører støtten til NDIs prosjekt for å styrke kvinners og ungdoms politiske deltakelse på Haiti med 2 254 116 kroner for prosjektperioden 2011-2012. NDI samarbeider blant annet med den lokale ungdomsorganisasjonen *Association des Volontaires pour la Démocratie* for å bygge ressursentre der ungdom kan drive og delta på kurs og opplæring i politisk arbeid. Organisasjonen jobber også for å styrke kapasiteten til Haitis fem nyvalgte kvinnelige parlamentarikere, blant annet gjennom medietrening og økt velgerkontakt.

Karama

Norge viderefører støtten til den regionale kvinneorganisasjonen Karamas arbeid i Midtøsten og Nord-Afrika. I 2011 går denne støtten til deres innsats for å bygge et nettverk av lokale kvinnegrupper som skal jobbe for fred, demokrati og likestilling i

Libya. Organisasjonen skal også legge til rette for informasjons- og erfaringsutveksling med regionale og internasjonale ressurspersoner og drive politisk informasjons- og påvirkningsarbeid opp mot den pågående fredsprosessen i landet. Første skritt i dette arbeidet var å samle en gruppe kvinner fra Libya og diasporaen i Kairo for å bli enige om en plattform for det videre arbeidet. Karama støttes med 1,3 millioner kroner i 2011.

Access to Justice for Timorese Women

Norge støtter prosjektet *Access to Justice for Timorese Women* med 3 619 000 kroner i prosjektperioden 2010-2012, hvorav 904 616 kroner er utbetalt i 2011. Målet for dette prosjektet er å bidra til et mer rettferdig rettssystem der kvinner har bedre tilgang til å få fremmet sine saker. Prosjektet jobber også for å sette seksualisert vold på den politiske dagsordenen i Øst-Timor.

CARE Norge, Sri Lanka

Norge støtter CARE Norges arbeid på Sri Lanka. *Building Relationships in Development and Gender Equity* (BRIDGE) er i 2010/2011 inne i tredje og siste fase. Prosjektet har som mål å fremme kvinneledeede husholdningers deltakelse i å skape fred og sikkerhet i de konfliktutsatte distriktene Batticaloa og Polonnaruwa. Dette innebærer blant annet kapasitetsbygging blant 53 aksjonsgrupper på landsbynivå som tidligere har blitt bygget opp av CARE, og politisk påvirkningsarbeid overfor lokale og nasjonale myndigheter og tjenesteleverandører. CARE vil også bidra til økt ansvarliggjøring av myndighetene og mobilisering av menn som ønsker å arbeide mot vold mot kvinner i hjemmet og i samfunnet for øvrig. Norge har støttet dette prosjektet siden oppstarten i 2008 og bevilget 4 millioner kroner til det siste prosjektåret.

National Peace Council (NPC) og Association of War Affected Women (AWAW)

Norge støtter NPC og AWAWs arbeid for å sette fokus på SR 1325 og kvinners deltakelse i fredsprosessen på Sri Lanka. Denne støtten har blant annet gått til arrangementet *Sthree Mela* i Colombo i desember 2011, som gjennom utstillinger, paneldiskusjoner, drama og film vil bringe sammen aktivister, ressurspersoner, foredragsholdere, politikere og grasrotorganisasjoner som er aktive på dette området. Norge har også støttet en mobil utstilling om den nasjonale gjennomføringen av SR 1325, som høsten 2011 besøkte elleve av landets distrikter.

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Norge støtter en todagers konferanse i regi av WILPF som har som mål å identifisere utfordringer og muligheter for å beskytte kvinner og gi dem mulighet til å delta i den pågående reformprosessen i Midtøsten og Nord-Afrika. WILPF ønsker å bringe sammen internasjonale eksperter og grasrotaktivister fra Irak, Libya, Tunisia, Egypt, Jordan, Libanon, Jemen, Syria, Bahrain, Israel og Det palestinske området for å diskutere en rekke temaer innenfor kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen. Dette inkluderer årsakene til at kvinner blir ekskludert fra de formelle statsbyggingsprosessene, til tross for at de ofte har vært svært aktive i de folkelige

opprørene som finner sted i regionen. I tillegg vil man diskutere spørsmål knyttet til kjønnsbasert vold og status for gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i regionen. Gjennom blant annet nettverksbygging og kunnskapsutveksling vil konferansen bidra til å styrke kvinners mulighet til å drive politisk påvirkning i reformprosessen som nå pågår i regionen. Konferansen blir støttet med 250 000 kroner.

Femmes en Démocratie

Innsatsen *Femmes en Démocratie* gjør for å styrke kvinneorganisasjoners og kvinnelige lederes deltakelse i gjenoppbyggingsprosessen på Haiti, blir støttet med 1 million kroner i 2011. Organisasjonen vil blant annet etablere et ressurscenter for kvinner, drive politisk påvirkningsarbeid for å fremme politikk knyttet til kvinners og barns rettigheter og behov og bidra til kapasitetsbygging blant tilknyttede kvinneorganisasjoner.

The Palestinian Initiative for the Promotion of Global Dialogue and Democracy (MIFTAH)

Norge viderefører støtten til MIFTAHs arbeid i Det palestinske området. Dette inkluderer et prosjekt for å styrke palestinske grasrotsorganisasjoners innsats knyttet til SR 1325. MIFTAH jobber for å øke den generelle bevisstheten om SR 1325 og kvinners rettigheter og for å bedre servicetilbudet til og beskyttelsen av kvinner. Dette gjøres blant annet gjennom politisk påvirkningsarbeid, informasjonskampanjer og kompetansehevings- og koordineringsarbeid blant lokale organisasjoner. Norge støtter MIFTAHs arbeid med 750 000 kroner i 2011.

Kirkens Nødhjelp (KN), Israel og Det palestinske området

Norge støtter KNs arbeid i Israel og Det palestinske området med 2,2 millioner kroner i 2011. Organisasjonen jobber for å styrke kvinners politiske deltakelse og bedre sikkerhetssituasjonen for kvinner i Det palestinske området. Å engasjere religiøse aktører i arbeidet med å gjennomføre SR 1325 er et annet fokusområde for KNs arbeid i dette området. KN samarbeider også med den israelske kvinneorganisasjonen *Isha L'Isha* for å utvikle en sikkerhetsindeks som fanger opp sikkerhetsbehovene til marginaliserte kvinner i Israel, for eksempel palestinske kvinner, kvinner med funksjonshemninger og kvinner utsatt for menneskehandel.

Norsk Folkehjelp, Det palestinske området

Norsk Folkehjelps arbeid mot kjønnsbasert vold og for kvinners politiske deltakelse i Det palestinske området støttes med til sammen 1,3 millioner kroner i 2011. Arbeidet gjennomføres i samarbeid med *The Palestinian Center for Democracy and Conflict Resolution* og *Union of Palestinian Women Committees*. Fokusområder for arbeidet er blant annet informasjonskampanjer rettet mot religiøse ledere og beslutningstakere, kompetansehevings tiltak blant lokale kvinner og rådgivningsarbeid.

Norsk Folkehjelp, Sudan

Norge viderefører støtten til en rekke av Norsk Folkehjelps prosjekter i Sudan. Dette inkluderer byggingen av et kvinnesenter i Bor-området, som skal være en trygg ramme for lokale kvinners politiske deltakelse. I tillegg samarbeider Norsk Folkehjelp med *SPLM Women's League* for å fremme kvinners politiske deltakelse og med *Association of Media Women in South Sudan* (AMWISS) for å øke kvinners synlighet i media. Norsk Folkehjelp støtter videre Sør-Sudans ministerium for kjønsspørsmål, barn og sosial velferd med politikktutforming innenfor kvinners rettigheter og likestilling. Dette gjøres i samarbeid med blant annet *Institute for Promotion of Civil Society* (IPCS), *South Sudan Law Society* og *Upper Nile Women Welfare Association*. Norsk Folkehjelps innsats i Sudan støttes med 12 765 000 kroner i 2011.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Norge støtter et forskningsprosjekt i regi av NIBR og SIK om religiøse nettverks rolle i fredsbygging og i gjennomføringen av SR 1325 i De store sjøer-regionen i Sentral-Afrika. Prosjektet fokuserer spesielt på Øst-Kongo og disse nettverkens rolle i lokal og regional fredsbygging, og på deres rolle i å styrke kvinners deltagelse, mobilisering og lederskap i kirker, menigheter og sivilsamfunnsorganisasjoner. Prosjektet ser også på kirkenettverkens rolle i å mobilisere til innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold, i tillegg til forebygging og behandling. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med *Université Evangélique en Afrique* (UEA) og *Université Officielle de Bukavu* (UOB) i Bukavu i Sør-Kivu og støttes med 1,6 millioner kroner i 2011.

3.1.3 Fremme og støtte arbeid for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingen av justissektor og i sikkerhetssektorreform.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge arbeider både bilateralt og i samarbeid med FN-systemet og sivilsamfunnsaktører for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv innenfor sikkerhetssektorreform. Å øke kvinneandelen blant de som sendes ut til internasjonale operasjoner og til bilaterale justissektorprosjekter fra politiet og Styrkebrønnen, er en prioritering for Norge. Kvinner sendes også dit forholdene er aller mest krevende, som i Darfur og Afghanistan. Den norske politikontingenten i Afghanistan har også arrangert en rekke sikkerhetskurs for afghanske politikvinner, slik at disse settes i stand til å utføre politioppgaver.

Norwegian Defence International Centre (NODEFIC)

UD støtter også en kursrekke om hvordan man integrerer et kjønnsperspektiv i demobiliserings-, avvæpnings- og reintegreringstiltak (DDR) for sivilt personell i FN-operasjoner og fra land der DDR-prosesser pågår. Kursene er ledet av NODEFIC ved Forsvarets høyskole, i samarbeid med FN og *Interagency Working Group* (IAWG).

Kursene vil bli gjennomført to ganger per år i prosjektperioden 2011 til 2013, med 32 kursdeltakere per gang. Prosjektet er videreføringen av et pilotkurs som ble gjennomført i 2010, og bygger på FNs *Integrated Disarmament, Demobilisation and Reintegration Standards* (IDDRS), som er FNs retningslinjer for planleggingen og gjennomføringen av DDR-tiltak. I 2011 ble det gjennomført kurs i Norge og Colombia. NODEFIC og FNs utviklingsprogram (UNDP) samarbeider høsten 2011 om å videreutvikle kurstilbudet, basert på erfaringer og innspill fra det gjennomførte kurset i Colombia våren 2011. Kursrekken støttes med totalt 3 132 000 kroner.

UN Women, Afghanistan

Den norske ambassaden i Afghanistan støtter UN Women med 10 millioner kroner i 2010. Disse midlene går blant annet til deres *Gender and Justice Program* (GJP), hvis hovedmål er å innføre et likestillingsperspektiv i alle deler av rettsvesenet. Deler av støtten til UN Women videreføres til lokale kvinneorganisasjoner, deriblant *Afghan Women's Network* (AWN).

Nepals nasjonale handlingsplan for SR 1325 og 1820

I Nepal støtter Norge arbeidet for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv i sikkerhetssektorreform, både gjennom den generelle støtten vi gir til gjennomføringen av Nepals handlingsplan for resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet gjennom *Nepal Peace Trust Fund* (NPTF), og gjennom prosjektstøtte til konkrete tiltak. Til sammen er denne støtten på rundt 8 millioner kroner i 2011.

Ambassaden har også en avtale med den tyske bistandsorganisasjonen GIZ, som leverer kurs og yrkesopplæring til tidligere maoistsoldater som sitter i leirer, og til befolkningen i nærliggende områder. Kursene inkluderer språkopplæring og yrkesopplæring. Kjønnsperspektivet er et gjennomgående fokus for arbeidet. Feltbesøk sommeren 2011 tyder på at de tidligere soldatene synes at tilbudet er relevant og nyttig. Selv om mange kvinnelige tidligere soldater allerede deltar på kurs eller yrkesopplæring, jobbes det kontinuerlig med å øke deltakelsen, blant annet gjennom å starte nye typer kurs og tilby barnepass. Kvinneandelen er allerede på vei opp som en følge av disse tilpasningene. Feltbesøket viste at det er enkelte kapasitetsutfordringer knyttet til helsetilbudet for både menn og kvinner. Ambassaden har bedt GIZ om å gjennomføre ytterligere konsultasjonsrunder med kvinnene i leiren for å sikre deres at deres behov blir bedre integrert i den videre driften. Norge støtter dette arbeidet med 8 137 000 kroner for 2010/2011.

Nepal

Siden fredsavtalen i 2006 har den politiske situasjonen i Nepal vært urolig på grunn av uklarheter rundt maktdeelingen mellom de tidligere partene i konflikten. Til tross for dette har landet fått på plass et relativt godt lovverk mot kjønnsdiskriminering og kjønnsbasert vold og et kvoteringsystem for å sikre kvinners politiske deltakelse. Kvinner er likevel underprivilegerte i Nepal. Dette skyldes blant annet det høye antallet enker med aleneansvar for å forsørge familien. Kvinner utgjorde en stor del av de væpnede styrkene under konflikten som varte fra 1996 til 2006. Ifølge FN var det for eksempel 4 000 kvinner blant de 19 000 stridende i maoisthæren da konflikten var over. Maoistpartiet mener dette tallet er opp mot 40-50 prosent.

Nepalske myndigheter har etter hvert kommet langt i å sette kvinner, fred og sikkerhet på den politiske dagsordenen. Norge har vært en svært viktig medspiller i dette arbeidet. Norges ambassade i Kathmandu har siden 2008 ledet *Peace Support Working Group* (PSWG), en gruppe av giverland og FN-organisasjoner som har bistått Nepals regjering med å utarbeide en handlingsplan for gjennomføringen av FNs sikkerhetsråds resolusjoner 1325 og 1820. For å sikre en inkluderende prosess finansierte Norge en serie møter der kvinner fra hele landet fikk anledning til å komme med anbefalinger til handlingsplanen. De i alt 18 møtene ble organisert av den lokale organisasjonen *Women's Alliance for Peace, Power, Democracy and the Constituent Assembly* (WAPPDCA) og dekket i alt 52 av landets 75 distrikter. Prosessen har senere blitt fremhevet internasjonalt som et godt eksempel på hvor inkluderende en slik prosess kan være. Den internasjonale lanseringen av Nepals handlingsplan fant sted under FNs kvinnekommisjon i februar 2011.

Handlingsplanen skal gjennomføres i perioden 2011-2015. Ansvaret hviler på mange ulike ministerier som skal sørge for oppfølging på sine områder, mens fredsministeriet har det overordnede koordinerende ansvaret. I tillegg til finansiering over ministerienes budsjetter vil det søkes midler fra Nepals fredsfond, som Norge er en sentral bidragsyter til. Sivilt samfunn og kvinnettverkene, som var så sentrale i planleggingsfasen, vil være minst like viktige når det kommer til å sikre effektiv oppfølging av planene, både på grasrota og sentralt. Norge har derfor videreført samarbeidet med flere av disse organisasjonene, som nå vil jobbe for å spre kunnskap om handlingsplanen og holde myndighetene ansvarlige for gjennomføringen.

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) og Femmes Africa Solidarité (FAS)

Norge støtter DCAF og FAS' samarbeidsprosjekt *Capacity Building on Gender and SSR in West Africa* med 2,5 millioner kroner, hvorav 1 million kroner er utbetalt i 2011. Prosjektet har som mål å drive kapasitetsbygging i forbindelse med SR 1325 blant personell fra nasjonale myndigheter og sikkerhetssektoren, væpnede styrker og andre gjennomføringspartnere i Senegal, Sierra Leone, Mali og Liberia. Prosjektet skal også bistå innenfor politikkutvikling og overvåke og rapportere om gjennomføringen.

DCAF og Belgrade Fund for Political Excellence (BFPE)

Norge støtter DCAF og BFPEs samarbeidsprosjekt *Implementation of UNSCR 1325 in Security Sector Reform* i Serbia og Bosnia-Hercegovina med totalt 1 263 646 kroner for budsjettåret 2010-2011. Den delen av prosjektet som gjennomføres i Serbia, er godt forankret hos nasjonale forsvarsmyndigheter. Målsettingen er å styrke institusjonell og individuell kapasitet til å integrere kjønnsaspektet i arbeidet med sikkerhetssektorreform, øke rekrutteringen av kvinner til forsvaret og bidra til at sikkerhetssektoren ikke blir utelatt i gjennomføringen av den serbiske likestillingsloven. Prosjektet ble innledet med en behovsanalyse, som pekte på en rekke svakheter når det gjelder å sikre kvinners deltakelse i sikkerhetssektoren og i relevante institusjoners evne til å integrere kjønnsaspektet i politikkutforming og praksis. Denne analysen lå til grunn for utformingen av resten av prosjektet. Siden informasjon og datatilfanget om kvinner og sikkerhet i Serbia viste seg å være sparsommelig og lite tilgjengelig, er det innenfor rammen av prosjektet også blitt initiert et forskningsprogram i samarbeid med forsvarsministeriets *Institute of Strategic Studies* om sentrale likestillingsaspekter i denne sektoren. Prosjektet, som ble avsluttet i 2011, har ført til betydelig mer oppmerksomhet om SR 1325 og den nasjonale handlingsplanen hos beslutningstakere, offentlige tjenestemenn, representanter for det sivile samfunn og mediene. Dette har i sin tur bidratt positivt til diskusjonen om økt kvinnerekretering, selv om prosessen med profesjonalisering av de væpnete styrker har utsatt opptak av flere kvinner.

Av midlene bevilget til dette prosjektet har i overkant av 28 000 kroner gått til et tilsvarende prosjekt i Bosnia-Hercegovina, som vedtok en nasjonal handlingsplan for sin innsats på området kvinner, fred og sikkerhet i august 2010. Denne delen av prosjektet består hovedsakelig av en behovsanalyse knyttet til gjennomføringen av SR 1325 og relaterte resolusjoner. Behovsanalysen blir gjennomført av DCAF i samarbeid med de lokale partnerne *Atlantic Initiative* og *Žene Ženama*. Forstudien vil munne ut i en større rapport med oversikt over aktører, lovgivning og policy samt en oversikt over eksisterende initiativ. Prosessen har vist seg mer tidkrevende og omfattende enn forutsatt og er ennå ikke avsluttet.

Norge støtter også et treårig DCAF-prosjekt i Bosnia-Hercegovina som ble initiert i 2011 og har en totalramme på 6 millioner kroner. Prosjektet er rettet mot institusjoner innenfor justis- og sikkerhetssektoren med det formål å øke kapasiteten til å integrere kjønnspektivet i politikkutforming og organisering.

UN Women, Kosovo og Serbia

Sammen med Island, Sverige og Østerrike har Norge siden 2008 finansiert et større regionalt prosjekt i regi av UN Women for å styrke likestillingsaspektet i utformingen av sikkerhetspolitikken og organiseringen av sikkerhetssektoren i Kosovo og Serbia. Prosjektet skal drive kapasitetsbygging i det sivile samfunn og relevante offentlige institusjoner og blir gjennomført i samarbeid med nasjonale myndigheter og partnere. Det norske bidraget er på totalt 14,3 millioner kroner. I Kosovo har UN Women bistått politiet med strategiutforming og forskning på kvinners stilling i politiet og underliggende årsaker til at antall kvinnelige polititjenestemenn synker. UN Women bistår også med kapasitetsbygging innenfor rettsvesenet, blant annet kursing av dommere og påtalemyndigheter. I Serbia har UN Women, i samarbeid med den lokale organisasjonen *Belgrade Fund for Political Excellence*, bidratt til arbeidet med å utarbeide retningslinjer for den serbiske handlingsplanen for oppfølging av resolusjon SR 1325.

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (SEESAC) og FNs utviklingsfond (UNDP)

Norge har også inngått en treårig avtale med UNDP og SEESAC på totalt 13,4 millioner kroner for å styrke det regionale samarbeidet i gjennomføringen av SR 1325. Arbeidet vil omfatte Bosnia-Hercegovina, Montenegro, Serbia og Makedonia. Målet for samarbeidet er å institusjonalisere kjønnsperspektivet i politikktutforming, rekruttering og karriereutvikling i væpnede styrkene i disse landene. I tillegg skal det opprettes saksbehandlerstillinger med særlig ansvar for denne politikken i forsvarsministeriene.

Se for øvrig *Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)* og UN Women under 3.2.4.

3.1.4 Fremme kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen under Norges deltakelse i FNs fredsbyggingskommisjons organisasjonskomité.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge gjeninntrodte i fredsbyggingskommisjonens organisasjonskomité i januar 2011 for en periode på to år. SR 1325 og integrering av kjønnsperspektivet i hele fredsbyggingskommisjonens arbeid er et helt sentralt innsatsområde for Norges medlemskap og ble blant annet tatt opp under givermøtet i november.

3.1.5 Stille krav om et integrert kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingsfond som administreres av Verdensbanken og FN, og hvor Norge deltar i styret.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Verdensbankens flergiverfond i Afghanistan

Norge har bidratt til at Verdensbankens flergiverfond (ARTF) har fått større fokus på å integrere et kjønnsperspektiv i sin rapportering. Fra høsten 2010 og framover har det blitt gjennomført regelmessige møter i ARTF om kvinner og likestilling. Dette har blant annet ført til at en rekke av fondets programmer har integrert et kjønnsperspektiv i sitt resultatrammeverk. Et eksempel er *National Solidarity Programme* (NSP), som nå har som mål at kvinneandelen i de mer enn 25 000 lokale utviklingsrådene (CDCs) skal opp mot 30 prosent.

Common Humanitarian Fund (CHF) i Sudan

Norge støtter flergiverfondet i Sudan, CHF, med 128 millioner kroner i 2011. Fondet administreres av FNs utviklingsprogram, UNDP. Norge har hatt en sentral pådriverrolle for å få inn kjønnsmarkører i fondets planlegging og resultatrammeverk. Dette vil innføres i 2012, samtidig som det opprettes to separate fondsløsninger for Nord- og Sør-Sudan.

Flergiverfondet for Haiti

Norge sitter i styret for flergiverfondet for Haiti og bidro med 200 millioner kroner til fondets arbeid i 2010 og 70 millioner kroner i 2011. Fondet administreres av Verdensbanken. Haitis interimkommisjon godkjenner alle gjenoppbyggingsprosjekter som finansieres gjennom dette fondet. Norge har vært en pådriver for at kjønnsperspektivet skal være integrert i kommisjonens arbeid. Blant annet har kjønnsperspektivet nå blitt et obligatorisk kriterium i behandlingen av alle søknader. Norge sekonderte i en seks måneders periode også en spesialist til kommisjonen, som blant annet skulle sørge for at kjønnsperspektivet var integrert i kommisjonens strategiske plan, og utarbeide opplæringsmateriell om dette temaet.

I tillegg til de landspesifikke gjenoppbyggingsfondene stiller Norge krav til et integrert kjønnsperspektiv i Verdensbankens, UNDPs og FNs barnefonds (UNICEF) arbeid.

Verdensbanken

Verdensbanken er et viktig forum for Norges innsats innenfor kvinner, fred og sikkerhet på grunn av dens sentrale rolle i gjenoppbyggingsarbeidet i mange postkonfliktland. Norge jobber for at Verdensbanken skal integrere et kjønnsperspektiv i alt sitt arbeid, både i postkonfliktland og andre land der banken opererer. Sammen med de nordiske landene har Norge vært pådrivere for å få integrert et kjønnsperspektiv i bankens politiske rammeverk og strategier, for eksempel i deres land- og fattigdomsstrategier. Dette vil legge til rette for gjennomføring i praksis på landnivå. Norge har også vært blant landene som gjennom

langvarig påtrykk fikk vedtatt å inkludere kjønnsperspektivet i bankens resultatrammeverk, noe som vil gjøre det enklere å ansvarliggjøre banken for gjennomføringen av denne agendaen. Både årets årsmøte og *World Development Report* (WDR) har likestilling som tema, etter mange års påtrykk fra særlig de nordiske landene. Norge gir 779 millioner kroner i årlig kjernebidrag til Verdensbanken.

FNs utviklingsfond (UNDP)

Norge er tydelig på at UNDP forventes å integrere et kjønnsperspektiv i sitt arbeid, herunder i deres innsats rettet mot kriseforebygging og gjenoppbygging etter væpnet konflikt og naturkatastrofer. Under det årlige møtet med UNDP om programsamarbeidsavtalen i oktober 2011 ble det blant annet tatt opp hvor viktig det er å integrere et likestillingsperspektiv og å inkludere kvinner i dette arbeidet. Møtene avholdes for å utveksle synspunkter om fremtidig innsats og for å gjennomgå resultater og den finansielle siden av samarbeidet. Norge bidro med totalt 44 millioner kroner til UNDPs fond for kriseforebygging og gjenoppbygging (*Thematic Trust Fund for Crisis Prevention and Recovery*) i 2010, hvilket gjør Norge til den tredje største bidragsyteren. I tillegg har Norge gitt 770 millioner kroner i årlig kjernebidrag til UNDP i 2010 og 2011.

FNs barnefond (UNICEF)

Gjennom styrearbeid og den løpende dialogen med UNICEF er Norge en pådriver for å sikre organisasjonens oppfølging av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. UNICEF har i de siste årene bedret sitt arbeid med å integrere et kjønnsperspektiv i sin humanitære innsats. Fra norsk side følges det nøye med på dette arbeidet, og det kreves rapportering om oppfølgingen av alle tiltak som Norge finansierer. Organisasjonen rapporterer også årlig til styret om sitt likestillingsarbeid, senest i juni 2011. Under styrets behandling av årets rapport etterspurte Norge mer informasjon om hvordan UNICEF bidrar til å sikre resultater i arbeidet med kvinners og jenters rettigheter og likestilling. Norge ba også om en tydeliggjøring av hvordan iverksatte tiltak har ført til resultater i felt, en klarere analyse av utfordringene og hvilke tiltak organisasjonen vil sette i gang for å styrke resultatoppnåelsen. Norge etterlyste dessuten mer konkret informasjon om hva det vil faktisk si å engasjere menn og gutter i likestillingsarbeidet. Norge fikk gjennomslag for at UNICEFs årsrapport heretter spesifikt skal inneholde omtale av likestillingsresultater innenfor de ulike fokusområdene i UNICEFs strategiske plan. Organisasjonen er for øvrig sentral i arbeidet med å utvikle en likestillingsmarkør for hele FN-systemet. Norge er en viktig støttespiller og bidragsyter til UNICEFs arbeid, blant annet gjennom kjernebidraget som har ligget på 450 millioner kroner årlig i 2010 og 2011. Norge bidrar også med tematisk støtte, som har ligget på rundt 570 millioner kroner årlig de siste to årene. Størstedelen av denne støtten har gått til jenters utdanning.

3.1.6 Styrke implementeringen av SR 1325 i humanitær innsats, i samarbeid med mottakere av humanitære midler, herunder støtte til gender-rådgivere i konkrete humanitære situasjoner.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Det er viktig at kvinner deltar i nødhjelps- og gjenoppbyggingsarbeid for å kartlegge deres roller og behov, herunder best mulig beskyttelse i utsatte situasjoner. Under humanitære katastrofer øker ofte forekomsten av seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold. Utenriksdepartementet er derfor en pådriver for å integrere kjønnsperspektivet i all humanitær innsats og prioriterer tiltak mot seksualisert vold.

GenCap

Norge støtter GenCap, den internasjonale beredskapsstyrken for å fremme kjønnsperspektivet i humanitære operasjoner, med 10 millioner kroner i 2011. Denne beredskapsstyrken tilbyr eksperter på likestilling og på å integrere et kjønnsperspektiv i FNs humanitære operasjoner. GenCap har også vært sentral i arbeidet med å utvikle en såkalt «kjønnsmarkør» som skal integreres i alle nødhjelpsappeller fra 2012. Dette arbeidet skjer i samarbeid med blant annet UNICEF og skal bidra til å sikre at nødhjelp når ut til alle som trenger det, uavhengig av kjønn. I 2011 skal elleve humanitære appeller ha integrert kjønnsmarkøren i sine prosjekter.

Den internasjonale Røde Kors-komité (ICRC)

Norge støtter ICRCs generelle nødhjelpsappeller for DR Kongo og Colombia med henholdsvis 16 og 5 millioner kroner i 2011. Disse pengene går blant annet til ICRCs arbeid mot seksualisert vold, herunder beskyttelsesdelegater i utsatte områder og et nettverk av 40 «lyttehus» i Kivu-provinsene i DR Kongo, der det gis medisinsk førstehjelp og psykososial assistanse.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), Afrikas Horn

Svært mange har flyktet fra de hardest rammede områdene i Sør-Somalia som en følge av tørke og konflikt. Mange flykter til leirer i Etiopia og Kenya, men også til den krigsherjede hovedstaden Mogadishu. Dette skaper et betydelig press på allerede sårbare samfunn og fulle flyktningeleirer, både i Kenya, Etiopia og Mogadishu. Norge støtter UNHCRs drift av flyktningeleirer på Afrikas Horn med 20 millioner kroner i 2011. Dette arbeidet skal ha et integrert kjønnsperspektiv, hvilket blant annet inkluderer tiltak for å forhindre seksualisert vold. Eksempler på slike tiltak er felles vedinnsamling og etablering av egne områder for kvinner som har flyktet alene eller sammen med barn. Det planlegges en utvidelse av samarbeidet med UNHCR på Afrikas Horn, og Norge vil fortsette å være en pådriver for at et kjønnsperspektiv blir integrert i den videre driften av flyktningeleirer.

Kirkens Nødhjelp (KN) og GARR

KN samarbeider med den lokale organisasjonen GARR for å bistå og repatriere interne flyktninger i grenseområdet mellom Haiti og Den dominikanske republikk. Det fokuseres spesielt på å forebygge seksualisert vold og menneskehandel. Norge viderefører støtten til dette arbeidet med 750 000 kroner i 2011. Norge viderefører også støtten til KNs kapasitetsbyggingsarbeid blant lokale partnere på Haiti med 500 000 kroner i 2011.

Det palestinske området

Kvinner i Det palestinske området står overfor mange utfordringer på grunn av konflikten med Israel som har pågått i flere tiår, og den interne konflikten i det palestinske samfunnet.

Det finnes flere eksempler på kvinnelige fredsaktivister som har arbeidet både på tvers av konflikten og internt i sine egne samfunn. I løpet av de snart 20 årene med forsøk på palestinsk-israelske fredsforhandlinger har det imidlertid kun vært fem palestinske og to israelske kvinner involvert i de ledende forhandlingsteamene. Mangelen på kvinner i de politiske forhandlingene gjenspeiler kvinnes manglende deltakelse i den politiske eliten. Palestinske kvinner har selv påpekt at delingen av Vestbredden og Gaza er et hinder for deres utvikling. Uten en fungerende lovgivende forsamling er det vanskelig å få gjennomslag for kvinners deltakelse og rettigheter.

Ifølge en studie gjennomført av *Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces* (DCAF) føler palestinske jenter og kvinner seg utrygge. Det finnes flere årsaker til dette – den pågående konflikten, samfunnets stilltiende aksept av vold mot kvinner, kvinners manglende kjennskap til nødvendige tjenester og mangel på tillit til de tjenestene som er tilgjengelige. Sikkerhetstrusler oppleves både i det offentlige rom, på jobb, i skolen og i hjemmet. I tillegg er det stigmatisering knyttet til rapportering om mishandling, og rettssystemet oppleves som diskriminerende mot kvinner.

I en undersøkelse gjennomført av det palestinske statistikkbyrået PCBS i 2006 fremkom det at 61,7 prosent av kvinner som er eller har vært gift, har vært utsatt for psykisk vold, 23 prosent for fysisk vold og 10,9 prosent for seksualisert vold.

I denne konteksten jobber Norge å styrke kvinners rettigheter og deltakelse, både gjennom støtte til organisasjoner som arbeider målrettet med SR 1325 og de relaterte resolusjonene, og ved å skape bevissthet om denne agendaen gjennom andre partnere. I tillegg støtter Norge en rekke aktører som jobber mot vold i nære relasjoner og for å gi kvinner et bedre helsetilbud.

3.1.7 Bidra til å styrke integreringen av SR 1325 i prosesser som omhandler nedrustning av og kontroll med konvensjonelle våpen, inkludert i forhold til rydding av eksplosiver og bistand til ofre.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge har fremmet kjønnsperspektivet i det multilaterale arbeidet knyttet til minekonvensjonen og konvensjonen om klaseammunisjon. Dette skjer både i formelle

forhandlinger, for eksempel i innlegg under statspartmøtene, og i uformelle konsultasjoner med stater og gjennomføringspartnere. Norge støtter også flere prosjekter knyttet til landmine- og klasevåpenproblematikk med integrert kjønnsperspektiv. Norge ber om utfyllende rapportering på dette området, inkludert disaggregerte data på kjønn og alder. I tillegg må det redegjøres for hvordan kjønnsperspektivet er integrert i innsamling av data og kartleggingsarbeid, når det gjelder valg av hvilke områder som skal ryddes først, og når det gjelder egen ansettelsespolitikk. Norge har også fremmet kjønnsperspektivet i de pågående forhandlingene om en våpenhandelsavtale (*Arms Trade Treaty*, ATT) i FN. I en formannstekst som nå foreligger, er kjønnsbasert vold nevnt i fortalen, men for å fremme bredere referanse til kvinner, fred og sikkerhet har Norge tatt med en referanse til SR-resolusjon 1325 i et uoffisielt dokument om ofre for væpnet vold som er lagt fram for formannen, og i uformelle konsultasjoner med andre land.

Halo Trust

Norge støtter Halo Trusts mineryddingsarbeid med 13 881 000 kroner i 2011. Kjønnsperspektivet er integrert i dette arbeidet, som skal resultere i rydding av over 2000 hektar minelagt eller mistenkt minelagt land. Halo Trust legger også vekt på å integrere kjønnsperspektivet utover kjernevirksomheten, blant annet i valget av leverandører av utstyr som bekledning og myggnetting.

Afghan Landmine Survivors' Organization (ALSO)

ALSOs innsats for å styrke den sosioøkonomiske og politiske innflytelsen til funksjonshemmede kvinner i Afghanistan støttes med 180 000 kroner for budsjettåret 2010-2011. Funksjonshemmede er en svært sårbar gruppe i Afghanistan, som ofte mangler tilgang til helsetjenester og utdanningstilbud. Dette rammer kvinner særlig hardt. ALSOs arbeid innebærer både kompetansebygging for at denne gruppen skal kunne drive politisk påvirknings- og informasjonsarbeid, og arbeidstrening og mikrokredittiltak.

Gender and Mine Action Programme

Norge støtter den sveitsiske minekampanjens program *Gender and Mine Action* med 750 000 kroner i 2011. Målet for dette programmet er å øke bevisstheten om hvorfor kjønnsperspektivet er sentralt for effektiv minerydding, og det bistår organisasjoner på dette feltet med å integrere et kjønnsperspektiv i sitt arbeid.

International Action Network on Small Arms (IANSA)

Arbeidet som gjøres av *IANSA Women's Network* og *IANSA Survivors Network* med å koordinere lokale sivilsamfunnsorganisasjoner og deres innsats for å påvirke globale prosesser relatert til væpnet vold og nedrustning, støttes med rundt 1 million kroner for budsjettåret 2010-2011. IANSA har integrert kjønnsperspektivet i sitt arbeid og oppfordrer medlemsorganisasjonene til å gjøre det samme. Organisasjonen jobber blant annet for å øke oppmerksomheten rundt hvordan væpnet vold også rammer

kvinner og jenter, og for å øke kvinneandelen og kvinners deltakelse i nedrustningsprosesser.

Surviving Gun Violence

Norge støtter det ettårige kartleggingsprosjektet *Surviving Gun Violence* gjennomfører om ofre for væpnet vold, og da særlig ofre for håndvåpen, med rundt 2 millioner kroner i 2011. Prosjektet skal bidra til politikktutvikling og talsmannsarbeid på området og har et integrert kjønnsperspektiv. Prosjektet vil avdekke informasjon om overlevende fra vold med håndvåpen, blant annet antall, hvem de er, hvilke skader og behov de har, og eventuelle kjønnsforskjeller. Hvorvidt tilgjengelighet av håndvåpen påvirker risikoen for annen type vold, herunder seksualisert og kjønnsbasert vold, er et annet fokusområde for prosjektet.

Handicap International

Norge støtter et ettårig prosjekt i regi av *Handicap International* som skal se på effekten av væpnet vold på lokalsamfunn. Kjønnsperspektivet er integrert i prosjektutformingen. Prosjektet ønsker blant annet å belyse hva tilgjengeligheten av våpen har å si for kjønnsroller og forholdet mellom menn og kvinner, og stiller spørsmål ved at kvinner i internasjonal litteratur på temaet blir kategorisert nesten utelukkende som ofre. Prosjektet støttes med totalt 1,6 millioner kroner for 2010-2011.

Delmål 3.2: Hensyn til kvinners rettigheter og behov i sikkerhetssektorreform er styrket

Aktiviteter nasjonalt:

3.2.1 Styrke opplæring om SR 1325 for Styrkebrønnens personell (kvinner, menn).

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Nye medlemmer og andre medlemmer som ikke tidligere hadde gjennomført obligatorisk grunnopplæring – i alt 26 personer – gjennomgikk utreiseforbereende kurs i mars 2011. Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet er obligatorisk kurslitteratur, og det blir gitt egen opplæring i resolusjonene og handlingsplanen for den norske gjennomføringen.

3.2.2 Tilby personell med spesifikk kjønnskompetanse til postkonfliktområder for å drive opplæring av dommere, påtalemyndigheter, advokater, politi, forsvar og fengselsmyndigheter.

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge har vært med på å sende styrkebrønnpersonell, som har vært engasjert i bilaterale rettskjedeteam i Moldova og Georgia. Inntil nylig har styrkebrønnpersonell også vært engasjert i Afghanistan. I tillegg sekonderer Norge personell til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas (OSSE) kontor i Baku og til arbeidet mot sjørøvervirksomhet som gjøres av FNs program for narkotika og kriminalitet (UNODC).

Norge bidrar også med fem politirådgivere til FN-operasjonen på Haiti (MINUSTAH), som har spesialkompetanse innenfor etterforskning av seksualisert vold. Teamets hovedoppgave er kapasitetsbygging i det nasjonale politiet på dette feltet. Dette er første gang Norge har sendt et slikt team til en FN-operasjon. Norge ga også 5 millioner kroner i desember 2010 til et FN-prosjekt for oppretting av enheter i den nasjonale politistyrken som skal jobbe mot kjønnsbasert vold. Dette prosjektet skal virke sammen med den faglige innsatsen fra det norske teamet. Det er ikke mange i norsk politi med denne typen spesialkompetanse. Rekruttering av slikt personell krever et utstrakt samarbeid med politidistriktene for ikke å tappe disse for slik kritisk kompetanse. Det er derfor et vurderingsspørsmål hvor lenge Norge kan fortsette å tilby slik spisskompetanse til internasjonale operasjoner uten å senke kompetansenivået.

Norge bidrar videre med 9 politirådgivere i FN operasjonen i Liberia (UNMIL). Fire av disse er kvinner. Norge har også bidratt med økonomiske støtte til opprettelsen og driften av voldtektssentrene for kvinner og barn (under 18) år i landets 15 fylker siden 2006. Det er i dag tre norske politirådgivere som jobber på heltid med å følge opp disse sentrene og vår målsetning er å øke med ytterligere en politirådgiver i januar 2012.

3.2.3 Bidra med norsk politipersonell med 1325-kompetanse til internasjonale operasjoner i postkonfliktsituasjoner.

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Alle norske politirådgivere har en grunnleggende 1325-kompetanse med seg inn i en internasjonal fredsoperasjon gjennom den obligatoriske grunnopplæringen de mottar før utreise.

Se også 3.2.2 om det norske polititeamet i FN-operasjonen på Haiti (MINUSTAH).

Aktiviteter internasjonalt:

3.2.4 Bidra til kompetansebygging innen sikkerhetssektoren og institusjonsutvikling av sentrale sikkerhetsinstitusjoner i Sør.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge bidrar til kompetansebygging i og utvikling av sikkerhetssektoren i sør gjennom støtte til FN-systemet og sivilsamfunnsaktørers arbeid på dette området.

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)

Norge støtter DCAFs arbeid innenfor sikkerhetssektorreform. Dette inkluderer et pilotprosjekt for opplæring av instruktører (*Training of Trainers*), som skal øke antallet kvalifiserte instruktører innenfor sikkerhetssektorreform fra sør. Prosjektet inkluderer en kartleggingsstudie av institusjoner som jobber med denne typen opplæring, og deres opplæringsmateriell, samt utvikling av opplæringsmateriell med et integrert kjønnsperspektiv på engelsk, fransk og spansk. Den første av flere samarbeidspartnere er *Palestinian Academy for Security Sciences* (PASS). Samarbeidet ble innledet i 2010 og utvidet i 2011 og støttes av Norge med 2,2 millioner kroner gjennom prosjektperioden på 1,5 år. DCAF har innledet en dialog med sørafrikanske myndigheter om et mulig lignende samarbeid.

UN Women, Nepal

I Nepal støtter Norge UN Womens program *Promoting Gender Sensitive Security Sector* (PROGRESS), som driver opplæring og holdningsskapende arbeid knyttet til kvinner, fred og sikkerhet for den nepalske hæren. Programmet blir støttet med totalt 1,2 millioner kroner fra 2009 til 2011. Norge har også finansiert deltakelse på Forsvarets høgskoles konferanse om seksualisert vold i konflikt i juni for representanter fra Fredsministeriet og en kvinnelig leder fra Nepals politi. Videre har Norge gitt støtte slik at lederen av den nepalske hærens menneskerettighetsdirektorat kunne delta på et kurs i menneskerettigheter og internasjonal humanitærrett i San Remo i september 2011.

The International Center for Transitional Justice (ICTJ)

ICTJ bistår internasjonale og lokale partnerorganisasjoner og nasjonale myndigheter med faglig bistand innenfor overgangsrettferdighet, inkludert støtte til politikktutvikling og institusjonell reform. ICTJ er involvert i over 20 land, blant annet Sudan, Indonesia/Øst-Timor og DR Kongo. *Gender justice* er et viktig fokusområde for deres arbeid. Dette dreier seg om at kvinner må få tilgang til overgangsrettferdighet på lik linje med menn. Overgrep som oftest begås mot kvinner, må inkluderes i rettsoppgjør og sannhetsprosesser etter væpnet konflikt eller opprør. Kvinners erfaringer må anerkjennes, og deres deltakelse og innflytelse i den politiske prosessen og i arbeidet med å fastlegge ansvar for fortidens grove overgrep må sikres. Norge har støttet ICTJ siden senteret ble opprettet i 2001. Organisasjonen har hatt en rammeavtale med Norge siden 2009 og mottar 13 millioner kroner årlig i støtte. Denne rammeavtalen fornyes i 2012.

Prioritert område 4: seksualisert vold i konflikt

Norges innsats mot seksualisert vold i konflikt foregår både multilateralt, bilateralt og i samarbeid med lokale partnere. *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011-2013* trekker frem forebygging og beskyttelse, rehabilitering og støtte til overlevende og straffeforfølgelse av overgripere som hovedmål for Norges arbeid på dette området.

Mye av arbeidet knyttet til forebygging og beskyttelse foregår i samarbeid med FN-systemet i felt og på hovedkvarternivå. Norge samarbeider også med flere land som bidrar med tropper og politi til FN-operasjoner, i tillegg til nasjonale myndigheter i land der konfliktrelatert seksualisert vold er et særlig stort problem. Innsatsen består både i sekondering av spesialister, pengestøtte til konkrete tiltak og bidrag til å skape politisk vilje gjennom dialog og alliansebygging. Et eksempel er Norges nære samarbeid med *UN Action Against Sexual Violence in Conflict* (UN Action). I tillegg til å bidra med 6 millioner kroner til nettverkets flergiverfond i 2011 arrangerte Norge det årlige givermøtet, som er et sentralt forum for å utveksle erfaringer og planlegge videre innsats med representanter fra FN-systemet og de største bidragsytende landene. Norge støtter også forskning på årsakene til og følgene av konfliktrelatert seksualisert vold i konflikt. Resultatene av denne forskningen blir tatt med inn i egen politikkkutforming og i dialogen med samarbeidspartnere.

Innsatsen rettet mot rehabilitering og praktisk støtte til overlevende går gjennom frivillige organisasjoner og deres lokale samarbeidspartnere. Lokal forankring og eierskap i lokalsamfunnet er en sentral komponent i denne tilnærmingen.

Straffeforfølgelse av overgripere er et langt lerret å bleke i flere av fokuslandene. Mange sårbare stater er preget av sviktende rettssikkerhet i alle ledd av rettskjeden. Dette gjelder ikke bare straffeforfølgning av seksualisert og kjønnsbasert vold, men alle typer kriminalitet. Selv om Norge støtter en rekke prosjekter innenfor sikkerhetssektorreform, må dette sees bare som et første skritt for å hjelpe overlevende å få rettferdighet. Det er nødvendig å sette inn tiltak når det gjelder både politi, påtalemyndighet, domstoler og fengselsvesen. For at reformprosessen skal lykkes, må både langsiktig samarbeid og solid lokal forankring ligge til grunn. Norge støtter derfor arbeidet til nasjonale myndigheter og aktører som driver kapasitetsbygging og teknisk assistanse, i tillegg til sivilsamfunnsaktører som har en overvåkningsfunksjon og driver politisk påvirkningsarbeid for å sørge for at den politiske viljen vedvarer.

Denne problematikken må også ses i en større sammenheng. For å øke fokus og forståelse for sammenhengen mellom seksualisert vold og konfliktmineraler har Norge støttet OECDs retningslinjer for handel med mineraler fra konfliktområder (*Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas*). Retningslinjene har som mål å skape en ansvarlig handelskjede for mineraler. Dette er et viktig ledd for å hindre at mineralhandel fra konfliktområder fører til kriminalitet, overgrep og seksualisert vold. Dette arbeidet støttes med totalt 2 millioner kroner for 2010-2012.

Delmål 4.1: Tiltak er iverksatt for å forebygge og beskytte mot seksualisert vold i land og områder der Norge er involvert

Aktiviteter nasjonalt:

4.1.1 Utvikle retningslinjer for militære styrkebidrag om hvordan møte seksualisert vold i konflikt.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Arbeidet med å utvikle disse retningslinjene ble satt i gang i 2011. Retningslinjene er planlagt ferdigstilt i 2012.

4.1.2 Styrke opplæringen innen seksualisert vold i konflikt for norsk politipersonell som deltar i internasjonale operasjoner.

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Styrking av denne opplæringen gjøres i dialog med Politihøgskolen, som har fagansvaret for de obligatoriske FN-grunnkursene før utstasjonering. Både Politihøgskolen og norsk politi har god kompetanse på resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet, og denne kompetansen er etterspurt både ute og hjemme.

4.1.3 Støtte forskning om trender og årsaker til seksualisert vold i konflikt og konsekvensene for politikkutformingen på området.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge støtter flere forskningsinstitusjoners arbeid innenfor seksualisert vold i konflikt, både direkte og innenfor rammen av et bredere 1325-perspektiv. Funnene fra disse forskningsprosjektene blir ofte presentert i internseminarer for ansatte i forvaltningen. Departementene ber også om konkrete innspill fra forskningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner når politikk på dette området skal utformes.

Peace Research Institute Oslo (PRIO)

PRIOs *Gender Team* og prosjektet *Gender, Conflict and Peacebuilding Research* er blitt støttet siden det ble opprettet i 2006. Hovedkomponenten i prosjektarbeidet er forskning og publisering, i tillegg til politisk rådgivnings- og informasjonsarbeid. Forskingen i 2011 fokuserer på fire hovedområder: gjennomføring av sikkerhetsrådsresolusjon 1325, seksualisert vold i konflikt, kvinner og krig, og involvering av grasrotorganisasjoner i arbeidet med FNs prosess om konvensjonelle våpen. Prosjektet arrangerer også konferanser og seminarer om kvinner, fred og sikkerhet. Eksempler er konferansen *The Legacy of Wartime Rape*, som har som mål å

kartlegge situasjonen for voldtektsofre og barn født som følge av voldtekt i krig og postkonflikt, og et dagsseminar om seksualisert vold i væpnet konflikt. PRIOs *Gender Team* har også et koordineringsansvar for *Women, Peace and Security Research Network*, som består av rundt 50 norske forskere. PRIOs arbeid for kvinner, fred og sikkerhet blir støttet med 2 596 000 kroner i 2011.

Chr. Michelsens Institutt (CMI)

CMI får støtte til sitt prosjekt *Caught between Rape and Adultery: Women's Fight against Sexual Violence and for Justice in Northern Sudan* gjennom Forskningsrådet. Prosjektet ble påbegynt i 2011 og vil gå over fire år. Målet for prosjektet er å kartlegge formelle og uformelle juridiske mekanismer som tar for seg saker knyttet til voldtekt/utroskap i Nord-Sudan, og lokale kvinners forhandlingsstrategier i og utenfor rettssystemet. Prosjektet vil bli gjennomført i samarbeid med *Ahfad University for Women* og har som delmål å styrke forskningskapasiteten og muligheten for å drive politisk påvirkningsarbeid ved universitetet. Prosjektet støttes med 3 millioner kroner. Denne tematikken er også tema for et internseminar for Utenriksdepartementet og Norad i regi av CMI og Norsk Ressurssenter for Fredsbygging (NOREF) i november 2011.

Universitetet i Bergen og Birzeit-universitetet

Norge støtter forskningsprosjektet *Enabling Local Voices: The Gender and Development*, som gjennomføres av Universitetet i Bergen og Birzeit-universitetet, gjennom Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning (NUFU). Målet for prosjektet er å forstå palestinske kvinners rolle som bistandsmottakere og bidragsytere under okkupasjonen samt å belyse deres strategier og erfaringer. Prosjektet har pågått siden 2009 og vil bli avsluttet i 2013. Det har mottatt totalt 3,5 millioner kroner i støtte. Prosjektet har til nå resultert i flere artikler som er relevante for gjennomføringen av SR 1325 i Det palestinske området, inkludert *Crime, Gender and Punishment: The Paradox of Palestinian Civil Policing* (Penny Johnson, 2010), *The Impact of Military Violence and Mobility Restrictions on Gender Relations in Palestinian Society 2000-2007* (Rema Hammami, Penny Johnson, Eileen Kuttub, Samia Botmeh og Islah Jad, 2010) og *Formations of Violence in the Palestinian Reality: Colonialism, Power Structures and Gender Relations* (Lena Meari, 2010).

Norsk samfunnsvitenskapelig forskningsstiftelse (FAFO)

Norge støtter FAFOs forskningsprosjekt *Men and Masculinity in Eastern DRC* som mål å avdekke ny informasjon om menns holdinger til kvinner og seksualisert vold i DR Kongo. Dette gjøres ved hjelp av intervjuer med menn som deltar i *Christian Relief Networks Fatherhood Program*, som også blir støttet av Norge (se 4.1.8 for mer informasjon om dette prosjektet). FAFOs forskningsprosjekt blir støttet med totalt 700 000 kroner, hvorav 350 000 kroner blir utbetalt i 2011.

International Law and Policy Institute (ILPI)

Norge støtter ILPIs pilotprosjekt om forebygging av seksualisert og kjønnsbasert vold i området rundt De store sjøer i Sentral-Afrika med totalt 750 000 kroner. Av disse er

375 000 kroner utbetalt i 2011. Prosjektet har som mål å undersøke hvilken rolle formelle og tradisjonelle lovverk og institusjoner spiller i sivilsamfunnsaktørers innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold i DR Kongo og Uganda. Forskingen baserer seg på feltarbeid og intervjuer med sivilsamfunnsaktører, relevante personer som jobber med håndhevelse av lovverk og i juridiske institusjoner, FN-personell, nasjonale myndigheter og overlevende. Prosjektet blir gjennomført i samarbeid med en rekke lokale og regionale samarbeidspartnere.

Universitetet i Oslo (UiO)

Norge støtter forskningsprosjektet Seksjon for internasjonal helse ved UiO gjennomfører for å undersøke effekten av innsatsen til utvalgte sivilsamfunnsaktører som jobber for å bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold i Uganda. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Makerere-universitetet, CARE Uganda og Flyktninghjelpen. Forskingen baseres på feltarbeid og intervju med overlevende og deres familier, samfunnsborgere generelt, religiøse og kulturelle ledere, lokale myndigheter og representanter fra sivilsamfunnet. Prosjektet støttes med totalt 750 000 kroner, hvorav 375 000 kroner er utbetalt i 2011.

Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK)

Norge har støttet forskningsprosjektet *Barnesoldater, reintegrering og det sivile samfunn. Modeller og erfaringer fra Øst-Kongo, med særlig vekt på reintegrering av jenter* med 4 150 000 kroner fra 2009 til 2011. Prosjektet er et tverrfaglig samarbeid mellom SIK, *Université Evangélique en Afrique* (UEA) og *Université Officielle de Bukavu* (UOB) i Øst-Kongo. Målet for forskningssamarbeidet er å identifisere og analysere ulike reintegreringsmodeller som blir brukt i Øst-Kongo for å hjelpe tidligere barnesoldater tilbake til det sivile liv. Det er estimert at jenter utgjør rundt 40 % av barnesoldatene i DR Kongo. Disse jentene er ofte utsatt for seksualisert vold over flere år, og de fleste som får muligheten til å vende hjem, har med seg barn som resultat av voldtekt og annen form for seksualisert vold. Forskningsprosjektet bidrar med kunnskap om tidligere jentesoldaters spesielle situasjon og gjør rede for behovet for en mer kjønns spesifikk reintegreringsstøtte.

Aktiviteter internasjonalt:

4.1.4 Integre arbeidet mot seksualisert vold i konflikt i gjenoppbygging av justissektorer i relevante land/områder.

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge jobber for at seksualisert vold skal bli prioritert i gjenoppbyggingen av justissektorene i flere postkonfliktland. Dette skjer både gjennom sekondering av sivile spesialister og norske politifolk til blant annet FN-operasjonen i Haiti (MINUSTAH) og gjennom finansiering av prosjekter i regi av FN-systemet og

sivilsamfunnsaktører. Den finansielle støtten har i 2011 gått særlig til prosjekter rettet mot justissektoren i DR Kongo.

UN Actions flergiverfond

Gjennom støtten til UN Actions flergiverfond støtter Norge blant annet deres *Team of Experts on the Rule of Law*, som bistår stater med høy risiko for konfliktrelatert seksualisert vold i deres arbeid med sikkerhetssektorreform. Dette teamet bistod myndighetene i Liberia i april og myndighetene i DR Kongo og Sør-Sudan i mai 2011. UN Actions flergiverfond blir støttet med 6 millioner kroner i 2011.

FN-operasjonen i DR Kongo (MONUSCO)

Norge sekonderer en spesialist i vitnebeskyttelse til et pilotprogram i regi av MONUSCOs *Joint Human Rights Office* som skal gi beskyttelse til ofre, vitner og juridisk personell i rettssaker mot folk tiltalt for grove menneskerettighetsbrudd, inkludert seksualisert vold. Pilotprosjektet avsluttes i 2012 og er støttet med 1,2 millioner kroner.

American Bar Association

Norge støtter det toårige prosjektet for sikkerhetsreform *American Bar Association Rule of Law Initiative* driver i DR Kongo, med til sammen 6,2 millioner kroner i prosjektperioden 2010 til 2012. Initiativet inkluderer opplæring av blant annet sivilsamfunnsaktører, dommere og annet juridisk personell i Sør-Kivu i Øst-Kongo. Prosjektet omfatter også oppretting av en database for rettssaker om seksualisert vold, mobile domstoler og en informasjonskampanje som vil bli beskrevet under punkt 4.3.1, 4.3.2 og 4.3.3.

Se ellers *Forum for International Criminal and Humanitarian Law* (FICHL) under 4.3.5 om styrking av internasjonal straffeforfølgelse og etterforskning i saker som gjelder seksualisert vold i konflikt og 3.2.2 om det norske politisamarbeidet med Liberia.

4.1.5 Bidra med norske sivile observatører og rådgivere med spesialkunnskap om seksualisert vold i konflikt til FNs fredsbevarende operasjoner.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Joint Monitoring Teams (JMT-er)

Norge sekonderer fire sivile observatører til JMT-ene ved FNs fredsoperasjon i DR Kongo (MONUSCO). Disse teamene skal bidra til kompetanseheving innenfor menneskerettigheter i det kongolesiske politiet og følger prosessen med å etablere statlig myndighet på lokalt nivå i regionen. Etter en tung oppstart har teamene har etter hvert lykket i å få fotfeste og gir viktig informasjon fra områder med lite

internasjonalt nærvær. De har også vært involvert i å rapportere, følge opp og forebygge alvorlige menneskerettighetsbrudd mot lokalbefolkningen. Sekonderingene ble støttet med 3 millioner kroner i 2011.

The Norwegian Resource Bank for Democracy and Human Rights (NORDEM)

Norge sekonderer også en programmedarbeider til enheten mot seksualisert vold i FNs fredsoperasjon i DR Kongo (MONUSCO) gjennom NORDEM. Programmedarbeideren skal følge opp gjennomføringen av strategien mot seksualisert vold i Øst-Kongo. Sekonderingen støttes med 1 142 815 kroner i 2011.

4.1.6 Øke samarbeidet med sentrale troppe- og politibidragstende land for å styrke evnen til å forebygge seksualisert vold i konflikt.

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Se 2.1.6.

Colombia

I Colombia er seksualisert vold et betydelig og underrapportert problem som i mange tilfeller er knyttet til den væpnede konflikten i landet. Konflikten har en sammensatt bakgrunn. Den er delvis et resultat av den langvarige borgerkrigen mellom myndighetene og geriljagruppene *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo* (FARC) og *Ejército de Liberación Nacional* (ELN). Konflikten må også tilskrives den mangelfulle demobiliseringen av de paramilitære styrkene og den påfølgende økningen av nye grupperinger koblet til organisert kriminell virksomhet og kriminelle bander. FARC og ELN er svekket som resultat av de militære kampanjene mot dem, og kamphandlingene har forflyttet seg noe fra midten av landet til Stillehavskysten og grensen mot Ecuador og Venezuela. De kriminelle bandene står sterkest nord i landet, men i flere provinser lever befolkningen under press fra flere væpnede grupper samtidig. Kontroll over strategiske ressurser, for eksempel transportveier, landområder for kokaproduksjon eller områder med store mineralforekomster, synes i økende grad å utgjøre bakteppet for konfliktene med påfølgende humanitære konsekvenser.

Ifølge en nylig publisert rapport fra Amnesty International benytter væpnede grupper seksualisert vold mot kvinner for å spre terror, for å framprovosere flukt for å få kontroll over ressursrike områder og som hevn over andre grupper. Kvinner og jenter utnyttes som sexslaver og behandles som krigstrofeer. Av mer enn 20 000 tilfeller av seksualisert vold som ble rapportert i 2010, var 84 prosent av ofrene kvinner, og 85 prosent var under 18 år. De fleste melder ikke fra. Dette skyldes både stigmatisering og risiko for represalier fra væpnede aktører. De viktigste samarbeidspartnere for Norges innsats er Den internasjonale Røde Kors-komiteen, Flyktningshjelpen og FOKUS. Norge støtter også UN Womens arbeid i Colombia. Denne støtten går blant annet til innsamling av data om seksualisert vold. Etter at Norges ambassade i Bogotá ble nedlagt i 2011, koordineres den norske innsatsen i Colombia fra den norske ambassaden i Caracas og Utenriksdepartementet.

4.1.7 Søke økt dialog og samarbeid med nasjonale og regionale ledere i områder med utbredt konfliktrelatert seksualisert vold.

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011-2013)

Status:

International Conference on the Great Lakes Region (ICGLR)

Norge støtter et konsultasjonsmøte for sivilsamfunnet og et ekspertmøte som en del av forberedelsen til den regionale organisasjonen ICGLRs toppmøte i Kampala i desember 2011. Møtene støttes med henholdsvis 400 000 og 500 000 kroner. Statsledere fra en rekke land i regionen deltok på toppmøtet, som hadde bekjempelse av seksualisert vold i regionen som hovedtema. Norge har også samarbeidet med arrangørene om å finne eksperter på seksualisert vold i konflikt som vil delta på konferansen.

STAREC

Norge støtter FNs og kongolesiske myndigheters stabiliseringsprogram for DR Kongo (STAREC) med til sammen 11,7 millioner kroner i 2010 og 2011. Disse midlene er øremerket strategien for bekjempelse av seksualisert vold, inkludert innsats mot straffefrihet. Programmet er nå i gang etter litt problemer i oppstarten og har som mål å bidra til økt eierskap og en mer koordinert respons knyttet til seksualisert vold hos kongolesiske myndigheter lokalt og nasjonalt.

Støtte til nasjonale myndigheters og FNs landinnsats

Norge støtter nasjonale myndigheters innsats direkte eller gjennom FN i flere land. Ett eksempel er støtten til FNs og liberiske myndigheters samarbeidsprogram (Joint Programme) mot seksualisert og kjønnsbasert vold. Dette programmet skal koordinere innsatsen for å forhindre og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold i landet, blant annet gjennom å operasjonalisere den nasjonale handlingsplanen for SR 1325. Dette programmet har mottatt 5 millioner kroner for budsjettåret 2010-2011. Norge bidrar også med 1 million kroner til enheten i FN-operasjonen i DR Kongo, MONUSCO, som i samarbeid med nasjonale myndigheter jobber for å koordinere arbeidet mot seksualisert og kjønnsbasert vold.

Norge støtter lignende former for samarbeid mellom FN og lokale myndigheter i Sudan, Liberia, Elfenbenskysten, Den sentralafrikanske republikk, Colombia og Bosnia gjennom UN Actions flergiverfond. Norge bidrar med 6 millioner kroner til dette fondet i 2011.

Institute for Security Studies (ISS)

ISS har bistått likestillingsenheten i *Southern African Development Community* (SADC) med å utvikle en regional strategi for bekjempelse av seksualisert og kjønnsbasert vold i konflikt. Strategien gir også retningslinjer for hvordan fredsbevarere fra regionen kan beskytte sivile mot denne typen overgrep. ISS bistår også likestillingsenheten i SADC med å utvikle et rammeverk som inkluderer retningslinjer for å integrere et

kjønnsperspektiv i SADCs medlemslands arbeid med sikkerhetsspørsmål og fredsoperasjoner. Dette arbeidet støttes gjennom *Training for Peace*-programmet, som mottar totalt 28 millioner kroner i 2011. Se forøvrig 2.1.7, 2.2.6 og 2.3.4.

4.1.8 Støtte holdningskampanjer rettet mot menn for å forebygge seksualisert vold.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Christian Relief Network (CRN)

Norge støtter CRNs *Fatherhood Project* i DR Kongo. Prosjektet har som mål å drive holdningsskapende arbeid knyttet til farsrollen, kvinner og vold. De planlegger å nå ut til 2500 menn, og da særlig politimenn, religiøse ledere og andre menn med ledende roller i lokalsamfunnet. CRN mener så langt å ha observert en betydelig økt bevissthet om problemstillingene og endrede holdninger til kvinner generelt som følge av kurset. CRN har også egne tiltak rettet mot barnesoldater og ofre for seksualisert vold som blir beskrevet under punkt 4.2.1, 4.2.2 og 4.2.3. Prosjektene har fått til sammen 28,9 mill fra 2009 til 2011, hvorav 10,7 mill ble utbetalt i 2011. Alle CRNs norskstøttede prosjekter i DR Kongo viser god fremdrift i følge rapporten fra Norads feltbesøk i 2011.

Det norske menneskerettighetsfond

Gjennom Det norske menneskerettighetsfond støtter Norge en rekke grasrotorganisasjoner på landsbygda i Liberia som jobber for å styrke kvinners rettigheter og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold samt kvinnelig omskjæring. Informasjons- og påvirkningsarbeid er en sentral del av denne innsatsen. Det norske menneskerettighetsfonds innsats i Liberia har blitt støttet med 650 000 kroner i året i 2010 og 2011.

Delmål 4.2: Ofre for seksualisert vold i konflikt får tilbud om rehabilitering i områder der Norge er involvert

Aktiviteter:

4.2.1 Støtte og igangsette tiltak som tilbyr ofre for seksualisert vold i konflikt juridisk og praktisk oppfølging.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

De norske pinsemenigheters ytremisjon (PYM)

Norge støtter PYMs arbeid i DR Kongo. Dette prosjektet har to delmål. Det ene er å gi overlevende etter seksualisert vold medisinsk, psykososial og juridisk hjelp. Prosjektet gir også støtte til barn som blir født som følge av voldtekt. Det andre delmålet er å bidra til demobilisering og reintegrering av barnesoldater i samarbeid med lokalsamfunnet. Barnesoldater er som oftest sterkt traumatiserte og har ofte blitt utsatt for seksuelle overgrep. Jenter som har vært knyttet til væpnede grupper, blir særlig stigmatiserte, og det er derfor utviklet et eget program for dem. Andelen jenter blant de som er hjulpet av programmet, er nå på rundt 50 prosent. De tidligere barnesoldatene får skolegang eller praktisk opplæring samt tilbud om psykososial oppfølging i samarbeid med familien. Prosjektet driver også kompetansehevingstiltak blant lærere. Prosjektet blir gjennomført i samarbeid med *Hope in Action* og er støttet med totalt 15 millioner kroner gjennom prosjektperioden 2009-2011. Av disse er 7,1 millioner kroner utbetalt i 2011. Prosjektene ble besøkt av Norad i 2011 og viser god fremdrift.

Christian Relief Network (CRN)

Norge støtter også CRNs transittsentre i DR Kongo, der overlevende etter seksualisert vold kan få medisinsk, psykososial og sosioøkonomisk rehabilitering. Mellom 100 og 150 overlevende er til enhver tid basert på senteret, og målet er å tilby 5000 voldtatte kvinner og barn hjelp i løpet av prosjektperioden fra 2009 til 2011. Dette prosjektet har også tiltak rettet mot reintegrering av barnesoldater og har som mål å hjelpe 1400 tidligere barnesoldater i løpet av prosjektperioden, hvorav 300 skal være jenter. CRN mottar totalt 28,9 millioner kroner til dette og deres *Fatherhood Project* (beskrevet under 4.1.8), hvorav 10,7 millioner kroner ble utbetalt i 2011.

Flyktningshjelpen, Liberia

Flyktningshjelpens program *Women's Rights through Information, Sensitization and Education* (WISE) i Liberia har blitt støttet med totalt 6,6 millioner kroner, hvorav 3 163 192 kroner er utbetalt for 2010-2011. Programmet har som mål å følge opp saker om seksualisert og kjønnsbasert vold i rettssystemet og sikre at overlevende også får tilstrekkelig ikke-juridisk oppfølging og beskyttelse. Holdningsendrende informasjonsarbeid og kapasitetsbygging og støtte til nasjonale og lokale myndigheter

er andre målsettinger. Innsatsen er rettet mot fylkene Montserrado, Margibi og Bong og blir gjennomført i samarbeid med Liberias ministerium for kjønsspørsmål og utvikling.

Flyktninghjelpen, Colombia

Norge støtter Flyktninghjelpens innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold blant urfolkskvinner i Magdalena-fylket i Colombia med 1 million kroner for 2010-2011. Målet er å styrke urfolkskvinnens kapasitet til å forebygge menneskerettighetsbrudd, herunder seksualisert vold. Opplæring innenfor rettigheter og organisasjonsstyrking står sentralt i dette arbeidet.

4.2.2 Støtte tiltak som bidrar med sosioøkonomisk rehabilitering.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

CARE Norge, DR Kongo

Norge støtter CARE Norges arbeid for å reintegrere og forbedre den sosioøkonomiske situasjonen til 3000 tidligere barnesoldater og ungdommer berørt av krig i DR Kongo. CARE anslår at minst halvparten av jentene har vært utsatt for seksualisert vold. CARE samarbeider med de lokale partnerne ABUBEF, Health TPO og Tubiyage for å gi disse barna og ungdommene opplæring i lese- og skrivekunnskaper, konfliktløsning og reproduktiv helse. Prosjektet starter også solidaritetsgrupper for sparing og lån og tilbyr psykologisk veiledning. Det fokuseres også på bevisstgjøring og forberedelse av lokalsamfunn før de tidligere barnesoldatene vender hjem. Prosjektet blir støttet med totalt 6 820 000 kroner i prosjektperioden 2009 til 2012, hvorav 2 250 000 kroner ble utbetalt i 2011.

The International Criminal Court (ICC) Trust Fund for Victims

ICC Trust Fund for Victims støttes med 2 millioner kroner i 2011. Dette fondet gir kompensasjon til ofre for seksualisert vold og arbeider for å gi overlevende etter seksualisert vold i Uganda, DR Kongo og Den sentralafrikanske republikk tilgang til psykososial og fysisk rehabilitering samt skolegang eller arbeidsopplæring.

Flyktninghjelpen, DR Kongo

Norge støtter Flyktninghjelpens arbeid for å reintegrere tilbakevendte flyktninger og internt fordrevne barn og ungdom i Nord-Kivu i DR Kongo. Dette gjøres blant annet gjennom å bygge opp et tilbud om skolegang eller yrkesopplæring. Unge flyktninger og internt fordrevne er en gruppe som er særlig utsatt for seksualisert og kjønnsbasert vold. Dette arbeidet blir støttet med 6 millioner kroner i 2011.

Frelsesarmeen

Frelsesarmeens innsats for unge jenter og kvinner som er blitt tvunget inn i prostitusjon i Kinshasa i DR Kongo, blir støttet med 357 581 kroner i 2011.

Oppsøkende virksomhet, tilbud om utdanning eller yrkesopplæring, opplæring i forretningsvirksomhet og spare- og lånegrupper er viktige komponenter av dette arbeidet. De jentene og kvinnene som ønsker det, får også tilbud om hjelp til å finne familiene sine. Familiene blir deretter fulgt opp med rådgivning og bistand. Dette prosjektet driver også holdningsskapende informasjonsarbeid om tvangsprostitusjon og kvinner og barns rettigheter. Denne delen av prosjektet beskrives under 4.3.3.

Se ellers punkt 4.2.1 om De norske pinsemenigheters ytremisjon (PYM) og Christian Relief Network (CRN).

4.2.3 Støtte utbyggingen av psykososiale og medisinske tilbud samt støtte til opplæring av helsepersonell.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Christian Relief Network (CRN) og Heal Africa

Norge støtter CRN og *Heal Africas* utbygging av Kyeshero-sykehuset i Goma i DR Kongo. Målet er å tredoble sykehusets kapasitet, og da særlig innenfor gynekologi og mødrehelse. Prosjektet fokuserer også på opplæring av helsepersonell. Utbyggingen ble besøkt av Norad i 2011 og viste god fremdrift. Sykehuset forventes ferdigstilt i 2013. Norge har støttet utbyggingen med i overkant av 54 millioner kroner fra 2010 til 2012, hvorav 31 622 500 kroner ble utbetalt i 2011.

Health and Human Rights Information (HHRI)

Norge støtter HHRI's pilotprosjekt i Pakistan, Colombia og Peru med rundt 750 000 kroner i 2011. Prosjektet går ut på å utarbeide opplæringsmateriale for personell som møter eller behandler personer utsatt for ekstreme traumer eller belastninger, herunder seksualisert vold i krigs- og konfliktsituasjoner.

Kirkens Nødhjelp (KN)

KNs innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold i DR Kongo blir støttet gjennom en treårig rammeavtale på totalt 50 millioner kroner som ble inngått i 2010. I 2011 er 17 millioner kroner bevilget gjennom denne avtalen, hvorav rundt 10 millioner kroner går til direkte innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold. Dette arbeidet inkluderer støtte til helsesentre i Nord- og Sør-Kivu, medisinsk og psykososial oppfølging samt rehabilitering og opplæring av overlevende. Det fokuseres også på å få religiøse ledere til å ta en aktiv rolle mot seksualisert vold og for likestilling. Dette har vist seg utfordrende å få til og vil bli viet økt oppmerksomhet i tiden som kommer.

CARE Norge, DR Kongo

Norge støtter CARE Norges prosjekt mot kjønnsbasert vold og for styrking av kvinners reproduktive rettigheter i DR Kongo. CARE arbeider sammen med sine lokale partnere APRODH, SBVS og Tubiyage for å gi opplæring til jurister, sykepleiere

og sosialrådgivere som jobber med overlevende etter seksualisert vold. Prosjektet driver også med bevisstgjøring og mobilisering av lokalsamfunn mot seksualisert vold. Det gis også støtte til spare- og lånegrupper som skal gi overlevende større økonomisk trygghet. Dette prosjektet mottar 8 870 400 kroner gjennom prosjektperioden 2010 til 2013, hvorav i overkant av 2,8 millioner kroner ble utbetalt i 2011. Norge støtter også CARE Norges innsats for å forhindre seksualisert vold og bidra til bedre sosioøkonomisk sikkerhet for og psykososial reintegrering av voldtatte kvinner i Birambizo- og Rutshuru-fylkene i DR Kongo. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med to lokale partnerorganisasjoner. Det er blant annet blitt opprettet 40 spare- og lånegrupper, og 13 lokale rådgivere er opplært i å bistå ofre med psykososial oppfølging. Prosjektet mottok 3 millioner kroner i støtte i 2011, men blir forhåpentligvis selv bærende fra 2012. Støtten vil da fases ut.

CARE Norge, Burundi

CARE Norges prosjekt *Girijambo: Styrking av kvinners rettigheter i forhold til kjønnsbasert vold og seksuell og reproduktiv helse i Burundi* støttes med totalt 8,9 millioner kroner fra 2010 til 2013. Prosjektet driver blant annet kapasitetsbygging blant helseorganisasjoner, solidaritetsgrupper, lokale myndigheter og tradisjonelle maktstrukturer. Målet er å bidra til mobilisering mot seksualisert vold og økt kunnskap om kvinners rettigheter. CARE Norge driver også informasjonsarbeid rettet mot utsatte kvinner for at disse skal kjenne til egne rettigheter og tilgjengelig helsetilbud. Prosjektet gjennomføres i provinsene Bujumbura og Bubanza, i nært samarbeid med de lokale organisasjonene ABUBEF, APDH og Tubiyage. Arbeidet koordineres med Burundis helseministerium og ministeriet for nasjonal solidaritet, menneskerettigheter og kjønnsproblemer.

Verdens helseorganisasjon (WHO)

WHO arrangerte konferansen *Responding to the psychosocial and mental health needs of sexual violence survivors* i november 2011. Formålet med konferansen var opplæring og kunnskapsutveksling for aktører som jobber for å gi psykososial støtte til overlevende etter seksualisert vold i fattige land og postkonfliktområder. Norge bidro med 185 000 kroner til reisebidrag til deltakere fra sør.

Se forøvrig 4.2.1 om De norske pinsemenigheters ytre misjon (PYM) og Christian Relief Network (CRN) og 4.2.2 om ICC Trust Fund for Victims.

4.2.4 Fremme helsetilbud til overlevende av seksualisert vold i globale ordninger innen helse.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

FNs globale strategi

Norge arbeider for at forebygging av seksualisert vold og helsetilbud til overlevende skal bli en del av FNs generalsekretærs globale strategi for mødre- og barnehelse. Denne strategien er en del av FNs innsats for å oppnå tusenårsmålene og har som mål å sørge for økt koordinering og effektivisering av det arbeidet som blir gjort av FN-systemet, medlemsstatene og andre partnere på dette området. I 2011 utarbeidet Norad en intern bakgrunnsrapport for å belyse hvordan Norge best kan gå frem for at seksualisert vold skal bli en del av denne strategien. Rapporten kom også med en rekke anbefalinger for hvordan Norge kan sikre at innsatsen mot seksualisert vold blir en del av prosjekter og partnere Norge støtter innenfor mødre- og barnehelse.

Den demokratiske republikken Kongo

Den første Kongo-krigen brøt ut i 1996 og involverte mange av nabolandene i området rundt De store sjøer. Selv om en fredsavtale ble inngått i 2002, har konflikten herjet i Øst-Kongo frem til i dag. Viktige faktorer i konflikten er spørsmål relatert til eiendomsrett til land og statsborgerskap. FN-styrken MONUSCO (tidligere MONUC) har vært til stede siden 1999. Kongolesiske myndigheter har liten kontroll over østlige deler av DR Kongo, og sikkerhetssituasjonen er ustabil, også fordi grensene mot nabolandene er svært porøse. Den langvarige konflikten har ført til svært store humanitære lidelser for sivilbefolkningen. I tillegg til væpnede grupper står regjeringshæren bak mange av overgrepene. DR Kongo er blant annet trolig det landet i verden der seksualisert vold i konflikt er mest utbredt.

Den vanskelige humanitære situasjonen har vært utgangspunktet for norsk innsats i DR Kongo, og særlig prioriteres arbeidet mot seksualisert vold høyt. Midler kanaliseres i hovedsak gjennom norske og internasjonale frivillige organisasjoner og gjennom FN. Norge har arbeidet for en mer effektiv innsats mot seksualisert vold i regionen. Samarbeid med andre bilaterale og multilaterale aktører som FN og USA har vært en viktig del av dette arbeidet. En helhetlig tilnærming, som tar for seg de komplekse årsaksforholdene, er trolig det eneste som vil kunne føre til færre overgrep mot sivile og mindre bruk av seksualisert vold i konflikt.

Årsakene bak den utbredte seksualiserte volden er mange og komplekse. I hovedsak kan de knyttes opp mot svake statlige institusjoner, ulovlig utnyttelse av naturressurser, manglende sikkerhetssektorreform og tilnærmet straffefrihet. Maktforhold, kjønnsrollemønstre og kvinners relativt svake stilling i samfunnet er også sentrale faktorer. Det er derfor viktig å øke bevisstheten rundt kvinners rettigheter i samfunnet og ikke minst betydningen av at de deltar i samfunnsliv og politikk. DR Kongo har utarbeidet en nasjonal plan for gjennomføringen av SR 1325. Norge støtter gjennomføringen av både denne planen og en regional handlingsplan for DR Kongo, Burundi og Rwanda.

Delmål 4.3: Overgripere blir straffeforfulgt og dømt nasjonalt, eventuelt internasjonalt, i land og områder der Norge er involvert

Aktiviteter:

4.3.1 Støtte til utvikling av eksisterende lovverk og justissektors kapasitet til å behandle og følge opp tilfeller av seksualisert vold.

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Styrkebrønner

Norge bistår blant annet Georgia og Afghanistan i deres arbeid innenfor sikkerhetssektorreform gjennom Styrkebrønner. Dette arbeidet er rettet mot justissektoren som helhet, og ikke bare mot saker som dreier seg om seksualisert og kjønnsbasert vold. Det er imidlertid helt sentralt for bekjempelsen av denne typen kriminalitet at rettskjeden fungerer på en måte som inngir tillit i alle typer saker. Styrkebrønnpersonell er dessuten opplært til å integrere et kjønnsperspektiv i sitt arbeid, noe som fører til tiltak rettet mot kvinner der dette er særlig nødvendig. Et eksempel er at forholdene for kvinnelige innsatte i kriminalomsorgen har blitt tatt opp spesielt både i Georgia og Afghanistan.

Se også 3.2.2 om det norske polititeamet i FN-operasjonen på Haiti (MINUSTAH) og det norske politisamarbeidet med Liberia.

Project Counselling Service (PCS)

Norge støtter PCS' arbeid for å bedre den sosiale, juridiske og politiske situasjonen for urfolkskvinner som har blitt utsatt for seksualisert vold i Guatemala. Arbeidet gjennomføres i samarbeid med en rekke lokale organisasjoner og FN-systemet i landet. Det fokuseres blant annet på å gi opplæring til dommere og påtalemyndigheten om SR 1325 og de relaterte resolusjonene, drive politisk påvirknings- og informasjonsarbeid ovenfor ansvarlige myndigheter og bidra til nasjonal og regional politikkkutforming for å styrke den juridiske situasjonen til overlevende. PCS' arbeid støttes med 2 millioner kroner i 2011.

American Bar Association

Som en del av prosjektet for sikkerhetssektorreform i DR Kongo som drives av *American Bar Association Rule of Law Initiative*, støtter Norge opprettingen av en database over saker i rettssystemet knyttet til seksualisert vold i Sør-Kivu i Øst-Kongo. En slik database er viktig for at justissektoren skal få oversikt over presedens fra lignende saker som allerede er behandlet i rettssystemet. Databasen skal også fungere som et verktøy for sivilsamfunnsaktører som driver politisk påvirkningsarbeid overfor myndighetene og opinionen (se forøvrig 4.1.4, 4.3.2 og 4.3.3).

4.3.2 Støtte til prosjekter mot straffefrihet, herunder opprettelse og drift av advokatkontor, mobile domstoler og egne enheter for kvinner ved politistasjoner.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

American Bar Association

Norge er med på å finansiere opprettingen av to mobile domstoler gjennom *American Bar Association Rule of Law Initiative* i DR Kongo. De mobile domstolene setter opp rettssaker i distrikter der overgrep har blitt utført. På den måten er de med på å bedre tilgangen til rettssystemet for ofre for seksualisert vold i avsidesliggende strøk. Dette er særlig viktig i Sør-Kivu i Øst-Kongo, der seksualisert vold har vært særlig utbredt (se forøvrig punkt 4.1.4 og 4.3.3).

4.3.3 Støtte informasjonskampanjer om eksisterende lovverk mot seksualisert vold, lokale organisasjoner og aktører som arbeider for lovendringer og justishjelp for overlevende.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

American Bar Association

Norge støtter informasjonskampanjene til *American Bar Association Rule of Law Initiative* om lovgivningen mot seksualisert vold i Sør-Kivu i DR Kongo. Målet for prosjektet er både å informere om eksisterende lovverk og å endre holdninger til seksualisert vold. Målgruppen er særlig ungdom, men også befolkningen forøvrig. Det er så langt gjennomført seks radiokampanjer i flere store byer i Sør-Kivu. Prosjektet vil også ta i bruk andre medier, fra teater til brosjyrer. Se også punkt 4.1.4, 4.3.1 og 4.3.2 for informasjon om de andre delene av dette prosjektet.

Frelsesarmeen

Frelsesarmeens arbeid knyttet til tvangsprostitusjon i Kinshasa støttes med totalt 357 581 kroner i 2011. Dette arbeidet går blant annet ut på å drive opplysningsarbeid om kvinners og barns rettigheter og problemet med tvangsprostitusjon. Målgruppen for dette arbeidet er lokale ledere og lokalsamfunnet for øvrig, og arbeidet gjøres gjennom seminarer, radioprogram og informasjonshefter. Dette prosjektet bidrar også med sosioøkonomisk støtte til ofre. Denne delen av prosjektet beskrives under 4.2.2.

4.3.4 Oppfordre til at seksualisert vold ekskluderes fra amnestiordninger, og at straffeforfølgelse av overgripere omtales spesielt i fredsavtaler der Norge er involvert.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge støtter FNs politiske avdeling (DPA) og UN Womens arbeid for å utvikle retningslinjer for hvordan seksualisert vold kan håndteres i våpenhvile- og fredsavtaler gjennom UN Actions flergiverfond. Målgruppen for retningslinjene er fredsmeklere og deres stab. UN Actions flergiverfond støttes med 6 millioner kroner i 2011. Disse retningslinjene blir også beskrevet under 1.3.2.

4.3.5 Støtte kunnskapsutviklingen om bruk av tematisk tiltale i internasjonale domstoler for at seksualisert vold gis prioritet.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Norge har støttet to internasjonale konferanser i regi av *Forum for International Criminal and Humanitarian Law* (FICHL), Yale University og universitetet i Cape Town. Den første ble avholdt i oktober 2010 og hadde bevisførsel som tema. Den andre konferansen ble avholdt i Cape Town i mars 2011 og fokuserte på bruk av tematisk tiltale og argumentasjon for hvorfor internasjonale domstoler burde prioritere saker om seksualisert vold. Denne konferansen munnet blant annet ut i en *policy brief* om temaet, som har blitt bredt publisert.

4.3.6 Støtte FNs overvåknings- og rapporteringsmekanismer, inkludert listeføring av parter som begår seksuelle overgrep i konflikt.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

FNs barnefond (UNICEF)

Norge har de siste årene støttet UNICEFs overvåknings- og rapporteringsmekanisme (MRM). Denne mekanismen dreier seg om listeføring av parter som rekrutterer barnesoldater eller dreper, lemlester og utsetter barn for seksualisert vold, og er en oppfølging av SR 1882. Norge støttet gjennomføringen av denne mekanismen i DR Kongo og i Myanmar i 2010. Eventuell videreføring av støtten vil være avhengig av god koordinering med den tilsvarende mekanismen for oppfølging av SR 1960.

Liberia

SR 1325 har stått i fokus for både nasjonale og internasjonale aktører i Liberia siden starten på fredsprosessen i 2003. Kvinnebevegelsen i landet var helt avgjørende for fredsavtalen. Gjennom sine aksjoner, ledet av Nobelprisvinner Leymah Gbowee, tvang disse kvinnene fram en fullføring av forhandlingene. Kvinnegruppene var senere sentrale i å mobilisere kvinner til å registrere seg og velge inn Ellen Johnson Sirleaf som Afrikas første demokratisk valgte kvinnelige statsoverhode. Det er likevel fortsatt manglende bevissthet om kvinners rettigheter, spesielt utenfor hovedstaden Monrovia.

Liberia blir fremholdt som et foregangsland på implementering av SR 1325 og de relaterte resolusjonene. Landets nasjonale handlingsplan for SR 1325 ble ferdigstilt i 2009, og en rekke kvinneorganisasjoner og -nettverk var involvert i utviklingsprosessen. Liberias lovverk mot seksualisert og kjønnsbasert vold ble strammet inn samme år. Liberia har opprettet en egen domstol for voldtektsaker og et eget ministerium for kjønnsproblemer og utvikling og har innført lovgivning for å sikre kvinners politiske deltakelse. FNs fredsoperasjon i Liberia (UNMIL) har også blitt fremhevet for sin innsats for å integrere kvinner-, fred- og sikkerhetsagendaen. Operasjonen har en egen enhet som er ansvarlig for å lede denne innsatsen i tett samarbeid med resten av FNs landteam, liberiske myndigheter og lokale kvinnegrupper. Liberiske sivilsamfunnsorganisasjoner spiller en spesielt viktig rolle i bevisstgjøring, politisk påvirkningsarbeid overfor lokale myndigheter og dokumentasjon av overgrep mot kvinner, som ofte ikke blir anmeldt i sine lokalsamfunn.

Til tross for satsningen er seksualisert og kjønnsbasert vold et utbredt problem. Hver måned blir det anmeldt mer enn 50 voldtekter i Liberia, men svært få av disse kommer opp for domstolen. Mørketallene er dessuten store. Politiet mangler ofte helt grunnleggende utstyr til etterforskning, inkludert utrykningsbiler og drivstoff. Resultatet er at få tilfeller av seksualisert og annen kjønnsbasert vold blir etterforsket og sendt videre i rettssystemet, i likhet med de fleste andre lovbrudd. Sikkerhetssektorreform, inkludert kvinner, fred og sikkerhet, er derfor et av hovedområdene innenfor norsk utviklingssamarbeid med Liberia. Norge har bidratt til styrking av politiutdanningen i Liberia, både med bygninger og undervisning, og har hatt politifolk i UNMIL siden starten. Norge har bygget mottak for mishandlede kvinner i tilknytning til politistasjoner over hele landet og har støttet ulike prosjekter mot seksualisert og kjønnsbasert vold i samarbeid med nasjonale myndigheter.

Prioritert område 5: rapportering og ansvarliggjøring

Denne rapporten er en del av det økte fokuset på rapportering og ansvarliggjøring i regjeringens gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Årets rapport er ikke en resultatrapport, men gir snarere et bilde av hvilke aktiviteter Norge har videreført eller satt i gang i 2011, som det vil bli rapportert ytterligere om i 2012. I 2012 vil også matrisen med indikatorer videreutvikles for å styrke rapporteringen i årene som kommer.

Norge er i dialog med FN-systemet og andre multilaterale samarbeidspartnere for å forbedre rapporteringen på dette området og samtidig lære av det arbeidet som gjøres i mange organisasjoner. Som styremedlem har Norge for eksempel vært aktivt med i konsulteringsprosessen som lå til grunn for den strategiske planen for UN Womens arbeid fra 2011 til 2013. Denne legger blant annet føringer for organisasjonens resultatrammeverk.

Norge prioriterer også samarbeidet med forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner, for eksempel gjennom samarbeidsorganet for SR 1325. Dette nettverket er viktig for å utveksle erfaringer, kunnskap og informasjon og for å sikre en koordinert innsats for å fremme kvinner, fred og sikkerhet nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er åpenhet og samarbeid nødvendig for at sivilsamfunnet skal kunne gjøre jobben sin med å overvåke norske myndigheter og holde dem ansvarlige for den videre gjennomføringen av disse resolusjonene.

Delmål 5.1: Styrket rapportering i departementene, hos underliggende etater og blant aktører som mottar SR 1325-støtte fra regjeringen

5.1.1 Videreutvikle indikatorene i tiltakspakken samt kartlegge datakilder for de involverte departementenes innhenting av informasjon.

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011)

Status:

Arbeidet med å videreutvikle indikatorene i tiltakspakken fortsetter i 2012. For Utenriksdepartementets del vil denne videreutviklingen skje i dialog med Norad. Forsvarsdepartementet har i 2011 gitt Forsvaret nye rapporteringskrav og har utarbeidet kvantitative indikatorer for ytterligere rekruttering av kvinner. I forbindelse med rapportering på totalt 21 oppdrag i en ny tiltakspakke for SR 1325 vil flere indikatorer bli utarbeidet.

Det har vist seg vanskelig å utvikle gode indikatorer som fanger opp Norges innsats innenfor de delmålene som er beskrevet i den strategiske planen. Ofte er det store

mengder variabler og ukjente faktorer som spiller inn i årsakssammenhengene. Hvordan vet vi at nettopp vår støtte har bidratt til at resultater nås i felt? Andre ting er enklere å måle, som hvorvidt et sett med retningslinjer er utviklet, eller om norske delegasjoner har høyere andel kvinner. De aller fleste problemene som Norge ønsker løst gjennom sin innsats på dette feltet, vil det også ta svært lang tid å få bukt med. Vi forventer derfor at det vil ta tid før vi ser konkrete resultater av innsatsen.

5.1.2 Videreutvikle og systematisere kvalitativ og kvantitativ rapportering om SR 1325 i militær sammenheng.

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011)

Status:

Det rapporteres tertialvis i Forsvaret, og rapportering om gjennomføringen av SR 1325 og relaterte resolusjoner inngår nå i denne rapporteringen. Mer detaljert rapportering skjer årlig.

5.1.3 Utarbeide rapporteringer om SR 1325 fra involverte departementer og underliggende etater.

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

I desember 2011 blir det publisert en fremdriftsrapport om gjennomføringen av Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011-2013. Rapporten gjelder perioden 1. januar til medio desember 2011.

5.1.4 Rapportere på norsk implementering av SR 1325 i de periodiske rapportene til CEDAW

Ansvarlig: UD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Gjennomføringen av SR 1325 var et eget vedlegg i Norges rapport til FNs kvinnekommisjon (CEDAW) i 2010. Norge vil bli gransket av CEDAW i 2012.

5.1.5 Stille krav om at prosjekter som mottar norsk støtte fra relevante budsjettposter skal ha et integrert kjønnsperspektiv og rapportere på dette.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Det er et krav at all prosjekt- og programstøtte som administreres av Utenriksdepartementet, altså alle tilskudd til norske og internasjonale ikke-statlige organisasjoner, skal ha et integrert kjønnsperspektiv og rapportere om dette. Rapportering på SR 1325 skal inkluderes dersom det er relevant. I saker der det kun

gis støtte av begrenset omfang, for eksempel reisestøtte, forventes det at mottaker redegjør for hvordan kjønnsperspektivet skal ivaretas, men det blir ikke krevet spesifikk rapportering om gjennomføringen. Hovedutfordringen for 2012 er å sikre at de ansvarlige saksbehandlerne følger opp mottakernes rapportering knyttet til SR 1325.

Delmål 5.2: Samarbeid på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner er etablert og koordinert

Aktiviteter:

5.2.1 Videreføre samarbeidsorganet for 1325 bestående av aktører fra myndigheter, sivilt samfunn, forskere og ressurspersoner.

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Det blir avholdt møter i samarbeidsorganet for 1325 to ganger årlig. Referater fra møtene blir sendt ut til alle deltakerne og publisert på regjeringen.no. I 2011 ble møtene arrangert 21. juni og 23. november. Møtet i juni inkluderte et miniseminar der blant annet nobelprisvinner Leymah Gbowee satt i panelet. På møtet i november var kvinners deltakelse i den arabiske våren et av temaene som ble diskutert.

5.2.2 Fortsette og videreføre arbeidet i den interdepartementale arbeidsgruppen.

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Møtene i den interdepartementale arbeidsgruppen finner sted ved behov og minimum hvert kvartal.

5.2.3 Utnevne ansvarlige saksbehandlere for SR 1325 i alle ansvarlige departementer.

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011-2013)

Status:

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har utnevnt en ansvarlig saksbehandler som er kontaktpunkt for SR 1325 og de påfølgende resolusjonene, og som deltar i den interdepartementale arbeidsgruppen. Forsvarsdepartementet har tre saksbehandlere som deler ansvaret for oppfølgingen av gjennomføringen av resolusjonene. Justis- og politidepartementet har utnevnt en ansvarlig saksbehandler i Internasjonalt sekretariat som følger opp saksfeltet i tett samarbeid med

Politidirektoratet. I Utenriksdepartementet har gjennomføringen blitt koordinert av Prosjekt for kvinner, fred og sikkerhet siden desember 2009. Dette prosjektet avsluttes ved årsskiftet 2011/2012. Fra 2012 vil dette ansvaret bli overtatt av en koordinator, som støttes av en konsulent. Koordinatoren vil følge opp gjennomføringen i departementet og ved norske utenriksstasjoner, i samarbeid med ansvarlige saksbehandlere i relevante seksjoner. Seksjon for Afrika I, som har det faglige ansvaret for Den demokratiske republikken Kongo og resten av De store sjøer-området, har hatt et eget prosjekt rettet mot seksualisert vold. Dette prosjektet avsluttes ved årsskiftet 2011/2012.

5.2.4 Dele erfaringer mellom de norske utenriksstasjonene og hjemmeapparatet.

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011)

Status:

Norad tilbyr Norges ambassader en likestillingsgjennomgang med det formål å hjelpe ambassadene å integrere et kjønnsperspektiv i tilskuddsforvaltningen og andre relevante aktiviteter. Hos ambassader i konflikt- og postkonfliktland inkluderer gjennomgangen et fokus på resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. I 2011 har det blitt gjennomført slike gjennomganger ved ambassadene i Islamabad, Kabul og Khartoum. Ambassaden i Uganda har en egen handlingsplan for arbeidet med kvinners rettigheter og likestilling som inkluderer innsatsen på området kvinner, fred og sikkerhet. Ambassaden i Kathmandu har i 2011 fulgt opp sin gjennomgang fra 2010 med å utarbeide en handlingsplan for ambassadens gjennomføring av denne agendaen. Representasjonskontoret i Al-Ram er også i gang med å utvikle en lignende handlingsplan. Fra 2012 vil selve gjennomgangene bli mindre omfattende og i større grad fokusere på å bistå ambassadene når de utvikler og gjennomfører handlingsplaner for gjennomføringen av et integrert kjønnsperspektiv og resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

Norge har også utnevnt ambassadene i Nepal, Uganda, Angola, Malawi, Mosambik og Etiopia til pilotambassader for arbeidet med likestilling i utviklingspolitikken. Målsettingen er å få resultater på landnivå og konkret lærdom om hvordan man best arbeider med likestillingstematikken. Tidsrammen for pilotarbeidet er tre år.

Innsatsen for å integrere kjønnsperspektivet i arbeidet til disse ambassadene gir verdifulle erfaringer for andre ambassaders innsats på dette området. De pilotambassadene som ligger i postkonfliktland, som Nepal, Mosambik og Uganda, driver erfaringsutveksling med andre ambassader i konflikt- og postkonfliktland som jobber med å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Dette inngår blant annet som en del av de årlige regionale seminarene for ambassadepersonell som arbeider med kvinners rettigheter og likestilling.

Utgitt av Utenriksdepartementet
Postboks 8114 Dep. 0032 Oslo

Foto omslag:
SPLA-soldat i Sør-Sudan, 2003
Foto: Martin Adler/Panos Pictures/Felix features

Design: Torbjørn Vagstein
Trykk: Utenriksdepartementets hustrykkeri 12/2011

ISBN: 978-82-7177-878-1
Publikasjonskode: E-894B

